

ZOO

OR

MAD

RD

Circumstàncies relacionades amb la salut d'un membre del Consell de Redacció i d'un familiar d'un altre han impedit que aquest mes ens poguéssim reunir per discutir sobre quin editorial havia d'encapçalar el número 200 de Flor de Card. Per això, excepcionalment i per poder sortir del pas, substituïrem per una vegada aquesta secció per una carta del director.

Com que mai no ha estat la nostra intenció l'actuar de "premsa groga" que contàs les alabances dels qui detenten el poder, tampoc no cantarem ara les nostres en aquesta data significativa, ans al contrari, ens aliniarem amb els que es queixen de que Flor de Card no ofereixi una informació tan completa com voldríem del que passa en el poble.

Som conscients que, com bé assenyalen alguns dels enquestats per "Sol, i de dol", a la revista li manca una secció esportiva, i també una altra d'entrevistes, i una de reportatges més o manco extensos, i un equip que se'n cuidi així com cal del "Batec", a fi de no deixar cap esdeveniment de banda, així com una secció d'humor, i, per què no?, una altra de xafarderies... Es evident que això enriquiria la revista i que els lectors ho agrairien, per la qual cosa continuarem cercant nous col.laboradors, encara que no sigui fàcil el trobar-los, que avui en dia tothom està molt enfeinat. En aquest sentit consider que no seria prudent encarregar més seccions als actuals col.laboradors, per allò de que hi cap la possibilitat de que es cansin i de que en lloc d'esmolrar facem osques, que, amb totes les seves evidents mancances, pens que cal procurar conservar el poc que tenim abans d'exposar-nos a perdre-ho per agotament dels redactors.

Potser el problema, com sempre, radiqui en el punt de vista. D'una banda els col.laboradors consideren que ja fan prou amb el que fan, que, essent Flor de Card una revista d'aficionats que es nodreix del temps lliure d'una gent que gustosament el cedeix sense demanar res a canvi, no estan obligats a més, al contrari dels treballadors d'altres revistes de la Premsa Forana que ho tenen com a medi de subsistència, almanco parcialment; de l'altra, els subscriptors paguen un preu per una publicació i volen, amb tot el dret del món, estar el més informats possible, sense demanar-se -ni tampoc tenen el per què- si els redactors són o no professionals.

Potser sigui la nostra tasca el trobar un equilibri entre els dos punts de vista, que tant els uns com els altres tenen la seva part de raó i són, a la vegada, imprescindibles per la continuïtat de Flor de Card.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.
 Carrer de Sant Llorenç, 36
 Telèfon: 569119
 Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509
 Desembre de 1990
 Número 167
 Edita: Centre Cultural Card
 Imprimeix: Apóstol y Civilizador (Petra)
 Dipòsit legal: 765-1973
 Director: Josep Cortès i Servera
 Consell de Redacció: Felip Forteza
 Maria Galmés
 Guillem Pont
 Guillem Quina
 Antònia Servera
 Guillem Soler
 Miquel Sureda

COLLABOREN

	Portada
Guillem Nadal	3
Guillem Pont	28
Aina Salas	4
Antoni Sansó	7
Jaume Galmés	7
Josep Cortès	8
	14
	17
	18
	19
	24
	27
Antònia Tous	9
Mel i Sucre	10
Ramon Rosselló	11
Sol, i de dol	12
Simonet/Umbert	16
Pere Santandreu	20
Xesc Umbert	22
	22
	23
Ignasi Umbert	24
Maria Galmés	24
	26
	26
	27
Trencapinyons	27
Bel Nicolau	27

Número 200/1

Si fa no fa, denou anys. Si fa no fa, quatre mil vuit-centes pàgines escrites. Si fa no fa, tres milions i mig de paraules, mil envant, mil enrera, tant se val!

Paraules parcials, obstruccionistes, tendencioses, fragmentàries, equilibrades, completes, certeres, partidistes, íntegres, neutrals, addictes, parcel·làries, innovadores, veritables, metzinoses, virulentes, incoherents, evidents, fanàtiques, autèntiques, òbvies, dinamitzadores...

En una guarda d'ovelles n'hi ha de tota classe. I un mateix caramull de blat es pot mirar des de molts indrets.

Número 200/2

Febrer, 1972.

Flor de Card, nº 1

Objectius: (expressats al primer editorial)

- "Mitjà d'expressió" ✓
- "Vehicle de cultura i palestra literària" ✓
- "Seguir una ruta digna i en continu afany de superació" ✓

Ha plogut molt de llavors ençà (popular)

Quin bell florir, quin granar! (Guillem Colom, poeta)

No dona gran cosa més l'agre de la terra! (Salvador Galmés)

Número 200/3

Tota acció humana, indefugiblement, resulta polimorfa. Tot depèn de l'ull de l'observador, de l'estat d'ànim, de la formació prèvia, de la capacitat d'anàlisi, del substracte que aporta l'experiència individual...

Però amb tot i amb això, també hi ha coses que resulten difícilment qüestionables. Tal és la quantitat d'hores de feina que suposen els dos-cents números de Flor de Card; cercar col·laboracions, demanar entregues en el moment últim, transcriure, passar a l'ordinador, corregir, retallar i muntar articles, comprendre pàgines...

Tot carro necessita una bístia -que hi posa la força- i un carreter -que porta les riendes-. A Flor de Card, des de fa molts anys, el carreter i tres quartes parts de la bístia són una mateixa persona: Josep Cortès "Mosca" -sense oblidar na Neus, si més no, per compensació, per fer part d'allò que faria en Pep si no fes la revista-.

Número 200/4

Però Flor de Card, també som els altres. Aquells que mensualment o de manera més o menys esporàdica feim algun article. Aquells que pagam la domiciliació cada any. Aquells que la llegim amb avidesa tot d'una que la rebem. Aquells que la fullejam en el cafè. Aquells que la feim arrossegar per sobre el televisor, la taula del menjador... i altres indrets amagats, abans de llegir-hi alguna o altra cosa. Aquells que no la llegim, però que comentam el que ens han dit que deia. Aquells que no la rebem, ni la llegim, ni comentam res mai d'ella, però que estam contents de que surti cada mes. I també tots aquells que no podem sofrir que encara perduri.

Tots som una mica Flor de Card, puix la revista és fruit d'un temps, d'unes circumstàncies, d'unes persones i d'un contexte que d'una o altra manera la possibiliten.

Fins i tot l'Ajuntament, el Poder, i malgrat els seus esforços per aparentar indiferència, és una mica Flor de Card.

Malgrat la interrelació evident, Flor de Card podria morir i, si fa no fa, tot seguiria igual. El sol sortiria cada dia, el temps ens fugiria de les mans, el Poder faria i desfaria, se seguirien construint barraques a foravila, continuarien els atemptats ecològics (a la natura, a la llengua, als costums...), alguns farien Pàsqua abans del Ram, altres fardarien de qual-sevol cosa... "C'est la vie".

¿Què és Sant Llorenç comparat amb la immensitat del firmament? ¿O amb la complexitat del cos d'una formiga?

Guillem Pont

Aquest mes Sa Tertúlia vol tocar un tema minoritari com és de sa columbòfila. I no és que p'es fet de ser minoritari sigui manco important, perquè entre es nostres contertulians tenim dos campions d'Espanya, i jo no hi havia parlat mai, a una mateixa vellata i an es mateix temps, amb dos campions de tanta categoria. Un colom de l'amo en Miquel Caldentey fou campió d'Espanya de fondo l'any 81, i, més recentment, un d'en Joan Servera fou campió de velocitat.

D'entrada es tema em va parèixer, com ja he dit, molt minoritari i pensava que p'entura no interessaria a massa gent. Lo cert és, però, que una vegada haver compartit unes hores de tertúlia amb aquests colomistes, em donaren a conèixer un món d'animals molt intel·ligents, profundament socials, i amants d'es seus fills i sa seva parella. I que són capaços de tornar an es seu lloc, a caseva i defensar lo seu pardamunt tot.

A vegades ets animals mos fan demanar a veure què mos ha passat an ets humans, que tenim tan atrofiats certs instints.

Columbòfila

Textes: Aina Salas
Fotos: Maria Galmés

Agraïm s'assistència a Sa Tertúlia a Joan Servera, Miquel Caldentey, Tomeu Puigròs i Jaume Ferriol.

Aina Salas.- I per què no mos expliqui un poc en què consisteix aquesta feina que feis amb sos coloms?

Joan Servera.- Això precisament és lo que mos agradaria donar a conèixer. Hi ha un gran desconeixement popular de sa columbòfila. Si hi hagués un poc d'informació p'entura ets al.lots hi agafarien afició i se crearia un ambient.

Jaume Ferriol.- Hi ha llocs que a ses

escoles s'hi ha instal·lat un colomer, a Porreres, a Artà, a Portocristo...

Joan.- An ets al.lots els agrada molt. Es dissabtes van a esperar es coloms, els cuiden... en fi, sempre n'hi ha que en fan una de ses seves aficions.

Aina.- I es vostros, que són missatgers? Perquè també he sentir parlar d'esbarts...

Miquel Caldentey.- Es nostres són missatgers. Ets esbarts són d'una casta molt diferent i sa seva tasca és agafar es coloms d'ets altres. Noltros és al contrari, els perdem. Es natural, com que els amollam d'enfora ets esbartistes els mos agafen...

Jaume.- Aquests són contraris nostros. En tenim molts, de contraris: esbartistes, *butxistes*, coloms d'exposició...

Aina.- S'únic alicient d'ets esbartistes deu esser agafar es coloms d'ets altres, o no?

Jaume.- Lo que pretenen és que dos esbarts allunyats un de s'altre se mesclin i que un s'endugui coloms de cap an es seu colomer. Llavonses s'èxit és poder dir a l'amo d s'altre esbart quants de coloms li han agafat. Se fa una tertúlia en es cafè i li diu: "The agafat quatre coloms..."

Miquel.- Ara no sé com funciona, però un temps, perquè se tornassin es coloms l'amo havia de pagar. Es a dir, que havia de tornar comprar es seus propis animals.

Jaume.- Aiximateix posaven un preu de tasca, que diríem, però era ben molt haver de comprar es coloms que t'agafaven. Si duies un poc de mala sort, creu-me, que era molt feixuc.

Aina.- I per formar un missatger, què feis?

Joan.- Es una raça. Solem deixar coloms que han fet llargues distàncies com a reproductors.

Jaume.- Deixam es que més o manco han fet una fantasia. Una que t'agrada es colom i s'altra que maldament no hagin fet premi, han recorregut llargues distàncies i volen anar a caseva.

Joan.- Duim una línia de famílies. Sabem que es coloms d'aquesta família són ràpids, o resistents, etc. Es clar que per a que surti un colom bo s'han de juntar ses dues qualitats. A Bèlgica hi ha races pures, molt seleccionades.

Aina.- I quina és sa distància més llarga que ha fet un colom?

Jaume.- Uns 1000 km. A Mallorca n'han vengut de Lisboa.

Aina.- I on s'aturen aquests animals?

Jaume.- A caseva. Estan bruixats per

anar a caseva.

Aina.- I poden fer 1000 km sense aturar-se ni menjar?

Jaume.- Sí que s'aturen, però generalment no mengen gaire.

Tomeu Puigròs.- De tan enfora n'arriben poquíssims. L'any passat se fa fer una amollada i només en va arribar un.

Joan.- S'ha comprovat que hi ha coloms de llarga distància que s'han aturat a un determinat colomer i han menjat i begut allà sense que els hagin agafat o molestat, i després han tornat partir. S'any que ve davant tornen fer es mateix camí i s'aturen exactament allà mateix. També se solen aturar a un gallier o a colomers de foravila.

Jaume.- Lo que està ben clar és que aquests que vénen de Cap de Bou no s'aturen, ni mengen ni beven. Volen 760 km en 9 o 10 hores o més.

Aina.- I quines tècniques hi ha per fer venir es coloms ràpidament?

Jaume.- Es aquestes llargues distàncies ja depèn molt de s'estat físic d'es colom.

Joan.- Noltros començam a entrenar-los dins Mallorca amb distàncies curtes, de 30 o 40 km i fins a Cala Figuera, que és es punt més allunyat de s'illa. Els amollam tres o quatre vegades i després ja els enviam a Eivissa, que està a 177 km, més o manco. S'ha de tenir en compte que cada colomer té sa seva línia de vol i està més aprop o allunyat segons sa seva ubicació.

Tomeu.- Jo tenc una distància de 177,800 m, i en Joan de 177,280.

Joan.- Per tant, per sebre qui ha fet primer s'ha de fer una proporció exacta de sa distància i es temps.

Aina.- I abans, l'amo en Miquel, que es mitjans de transport no eren com ara, devia ser complicat anar a fer amollades

Miquel.- No. S'hi anava en so tren. Començaven a amollar a Petra i de cada vegada més enfora.

Jaume.- Hi ha una persona -que li deim "es comboier"- que és es cuidador i és es qui té sa responsabilitat de tots es coloms que li duen per amollar, i també es que decideix si es temps és favorable o no.

Joan.- Quan se fan llargues distàncies com per exemple Eivissa, se posen en contacte amb sos d'allà i saben quin temps fa i si és favorable per amollar.

Aina.- Ha de ser una persona entesa, idò.

Joan.- Ha de sebre un poc de meteorologia.

Miquel.- I procurar que es vent sigui un poc a favor, perquè sinó...

Aina.- Mos podríeu explicar un poc com funciona això de ses carreres i de sa identificació d'es coloms perquè no se puguin fer trampes.

Jaume.- Quan tenen tres o quatre dies se'ls posa una anella que és com es seu carnet d'identitat.

Tomeu.- Aquests coloms s'han de censar i es dimecres s'engabien. Se comprova que es coloms que s'han d'amollar estan tots censats i quan s'engabien se'ls posa una altra anella on s'hi apunta es número de s'anella de niu. Es divendres, a les deu d'es vespre, cada colomista posa es seu rellotge d'hora amb Ràdio Nacional. Es dissabte s'amollen es coloms i quan arriben i s'han pogut agafar se treu sa darrera anella que li han posat i, amb un aparell especial que tenen es rellotges, se marca s'hora d'arribada i aquesta anella queda dins es rellotge. Després se fan unes unes reunions a les deu d'es vespre i se comprova si es rellotges han atrassat o adelantat i se treuen ses anelles de deins. Posteriorment se comproven es guanyadors.

Joan.- Se gàbies se precinten perquè no hi hagi males intencions. Abans hi anava sa Guàrdia Civil a desprecintar-les. Ara hi ha uns delegats de sa Federació que se'n cuiden.

Miquel.- Se duu molt recte, això; no són bromes.

Jaume.- Passa que aquests coloms no són nostros. Són d'es Govern.

Tomeu.- Bé, això no és exacte. Es coloms són nostros, lo que passa és que els mos poden confiscar en cas de necessitat. D'es cens, una còpia va a transmissions militars i saben quins tenim. Ara, és improbable que això succeeixi,

però sa llei és així.

Aina.- I es coloms, com se receixen per fer aquestes distàncies tan llargues? Com és que sempre s'amolla de ponent i no de sa part d'Itàlia, per exemple?

Miquel.- Per evitar que volin massa damunt s'aigo.

Tomeu.- N'hi ha que diven que se receixen p'es magnetisme, per tant, si sa profunditat de la mar és molt grossa se despisten. No està comprovat això, però és una teoria. Lo que jo crec és que si està emboirat o hi ha calitja es colom, maldament just passi un parell de km enfora de sa costa, ja no veu res, passa de llis i se despista. Per exemple, de meu n'agafaren un a Tunísia.

Jaume.- I de meu, un a Casablanca.

Aina.- Un colom molt bo el senyalitzau molt perquè si se perd el vos tornin?

Jaume.- Si és molt bo, casi no el deixes sortir defora d'es colomer. Tenen molts de contraris i si perds un bon reproductor fas molt de mal an es colomer.

Aina.- I s'alimentació, és complicada?

Jaume.- Se cuida s'alimentació d'es pares perquè surin es colomins lo més saludables possible, però s'alimentació és de gra, blat, favó, civada...

Tomeu.- N'hi ha que sí que ho duen en secret i no ho comenten gaire.

Aina.- I se pot donar qualche substància química perquè estiguin més forts? Se pot *dopar* o *drogar* un colom?

Tomeu.- N'hi ha que els en donen, però és molt complicat això.

Joan.- No saps mai exactament quan els amollaran. Normalment estan tres dies dins sa gàbia, però si hi ha mal

temps n'hi poden estar sis o set. Si pasat aquest temps no els han amollat els tornen.

Tomeu.- Es molt delicat i fan malbé s'animal, però això és com tot, que sempre n'hi ha que s'arrisquen.

Joan.- A més, com que econòmicament no s'hi juguen res -no hi ha premis en doblers- lo que volem és que es coloms tornin en ses millors condicions.

Aina.- No hi ha ajudes per part de ses entitats oficials?

Tomeu.- Molt poca cosa. Lo més que s'ha vist mai és ara, que se faran unes competicions i es primer guanyarà un cotxo, es segon un motoret i es tercer un televisor. I això a nivell nacional.

Aina.- I a quina velocitat van, més o manco, aquests animals?

Miquel.- Jo, a l'any 81, en vaig tenir un que va ser campió d'Espanya i va fer 570 km en 5 hores i 5 o 6 minuts.

Aina.- A més de 100 km/h! I durant tant de temps van?

Joan.- Sí, a més de 120.

Jaume.- S'han tret temps a 200 km/h, però depèn molt d'es temps, d'es vent... Però a 140 i 160 se'n marca qualcun.

Aina.- I no trobau que feis poca vasa? Perquè, que jo sàpiga, campions d'Espanya de qualsevol altra cosa, a Sant Llorenç no n'hi ha gaire...

Tomeu.- Es cert, hi ha molt poca informació. P'entura si sa Societat està en es poble se'n parlaria més, però...

Aina.- I per què no en feis una aquí?

Tomeu.- Som molts pocs i això és una cosa que duu molta feina.

Miquel.- Per formar una Societat hi ha d'haver una vintena de socis i aquí només som sis o set. Noltros la

donàrem de baixa, a sa d'aquí, perquè a un moment determinat només vàrem ser dos i no va quedar altre remei. Hi ha moltes despeses i molta feina de paperum. Mos férem socis de sa de Manacor i així estam. Ara, que a cada colomer hi ha un rellotge no hi ha cap problema de res.

Aina.- I aquests rellotges són vostros o deixats?

Joan.- No, els hem hagut de comprar i valen més de 50.000 pessetes.

Aina.- Idd és bastant caret, això.

Jaume.- Sí. I pensa que quan ho tens tot sempre has de mantenir més de 100 coloms.

Tomeu.- Lo més car de tot és es cercar animals de raça. Un animal de raça val molt.

Miquel.- Se n'han arribat a pagar més de 100.000 pessetes.

Tomeu.- Es com tot; hi pots gastar lo que vulguis.

Jaume.- Però si te conformes i cuides bé lo teu ho pots tenir bé, i es gasto que duu tampoc no espenya.

Aina.- I si s'arriben a tenir animals de nom, que no s'hi podria fer un poc de negoci?

Miquel.- Es complicat. Pots comprar un animal molt bo, però si no te lliga amb sos teus ja l'has feta.

Jaume.- A vegades compres un colom molt bo, no lliga i els pots matar, perquè tots quant hi poses ho perds. Ell pot ser bo, però es seus fills molt dolents, i no saps a què ve.

Tomeu.- Aposta és que una sang que lliga bé és molt apreciada, però per conseguir un colom d'aquests t'hi has de posar. Són molt cars.

Aina.- I un bon colomer, quines condicions ha de reunir?

Joan.- Que no tengui humitat, ni mas-sa fred ni calor, i, sobretot, molt net.

Tomeu.- Són delicats. Tot animal fi és molt delicat i té moltes malalties. Són animals que han de fer uns grans esforços i ses condicions físiques són fonamentals.

Aina.- I es menescals, els encerten si són consultats?

Jaume.- Hi entenen poc d'això. Aquí és un problema gros que tenim.

Tomeu.- Per exemple, a Bèlgica se juga molt amb sos coloms. Se posen mes-sions molt grosses i és clar que aquests interessos econòmics fan que s'esdudiïn profundament es problemes sanitaris que puguin tenir. Hi ha menescals especialitzats en coloms i hi ha doblers a guanyar. Aquí això no passa.

Joan.- Es coloms més cars són es bel-

gues, i no vol dir que aquí vagin bé, perquè noltros tenim un problema molt gros, que és la mar.

Jaume.- Si poguéssim llevar es bassiot seria molt diferent. Hem de pensar que quan han fet 300 o 400 km damunt terra

han d'investir dins s'aigo i n'hi ha 300 km més. Hi ha un temps que s'animal no veu davant ni darrera. Només aigo.

Aina.- I sa vista, que és molt important per regir-se?

Jaume.- No se sap.

Tomeu.- Hi ha opinions de tota casta. N'hi ha que diven que se regeixen p'es sol, p'es magnetisme de sa terra, per s'olor, etc.

Miquel.- Lo que és ben clar és que quan parteixen agafen sempre sa direcció que toca. Mai no surten a s'enrevés.

Tomeu.- Es colom estima molt caseva, això sí que és indiscutible. Tot lo que fa és per tornar an es seu lloc.

Jaume.- Hi ha colom que ha estat tancat sis anys a un altre lloc i ha tornat an es colomer on va néixer. Vol es seu colomer.

Joan.- Dins es colomer tots tenen es seu niu i es seu lloc. Si un altre els ho indaveix hi ha branca forta. A vegades un colom que ha fet una carrera molt llarga i ha estat bastants de dies fora, quan torna troba es seu lloc ocupat. Idd aquell animal, que gairebé no té força per mor d'es gran esforç que ha hagut de fer, lluita tot quan pot p'es seu lloc.

Aina.- I quin són més bons, es mascles o ses femelles?

Jaume.- Això és igual. N'hi ha que miren que, si són femelles, tenguin coloms a punt de néixer. Diven que aquest instint fa que vénguin més ràpidament.

Si són mascles, que sa femella estigui a punt de pondre. Però això també falla. Es a dir, lo mateix a vegades va bé i altres no i no saps es motiu.

Aina.- Hi ha sa mateixa quantitat de mascles i de femelles, en es colomer?

Joan.- No és necessari, però normalment fan colles molt estables.

Jaume.- Qui a vegades també te fa una bona carrera és aquell colom que no saps si és mascle o femella, perquè no s'acolla amb ningú.

Tomeu.- Lo important és sa salut.

Joan.- Es fonamental. Tenen cucs, se constipen... Lo que jo faig és vigilar molt ets excrements, que siguin durs. Si s'animal els té líquids és que està malalt i se li ha de fer un tractament.

Aina.- I no seria possible fer una cosa més pública?. Vull dir que, per exemple per ses festes, no es podria organitzar una arribada de missatgers a sa plaça, i així tothom participaria un poc d'aquesta activitat?

Joan.- No organitzam res, noltros.

Jaume.- Has de demanar permissos i a vegades te'ls neguen.

Aina.- Què és, que posen moltes dificultats?

Jaume.- No, però qualcú ha d'anar diferents vegades a Palma i dur es papeum, i noltros som pocs.

Aina.- Es que no estam aficats amb això no mos temem de res. Es coloms vos compareixen an es colomer i només vos ne temeu voltros mateixos.

Miquel.- Abans només hi havia un rellotge i tots havíem d'anar a un lloc determinat a fitxar s'anella, però ara, amb sos cotxos que hi ha, hi hauria desgràcies, perquè tothom va a tope per fer primer. Es rellotge en es colomers és més exacte perquè tot d'una pots marcar s'hora d'arribada i t'estalvies es camí d'es colomer fins an es rellotge. Però és cert que així s'ha perdut gran part de sa bulla d'abans.

Tomeu.- Sa premsa tampoc no se'n fa gaire ressò.

Agraïm a aquests colomistes sa seva disposició per donar-mos a conèixer sa seva afició. Els desitjam es màxim d'èxits i una mica més de ressonància d'aquests. De totes maneres a ells tampoc no és que els preocupi massa. Fan aquesta feina perquè els agrada i que sigui apreciada p'es colomistes que en són entesos és l'únic a què aspiren. I mirau si som beneita, però m'emocionen totes aquelles persones que són capaços de fer tanta feina i que, a més, els costa molts de doblers, només per satisfacció personal i afició.

Sa revista

L'altre dia, llegint el *Cala Millor-7*, que s'alegrava de tenir un any de vida, em vaig adonar que Flor de Card -o simplement per a tots els llorencins, "sa Revista", feia ja 19 anys que es publicava

19 anys, els mateixos que alguns dels col.laboradors d'avui que, com tants d'altres al llarg d'aquests anys, hem trobat amb *sa revista* l'eina que ens ha permès expressar amb tota llibertat totes aquelles coses que tots, qualche vegada, necessitam expressar sense sebre molt bé on fer-ho. Només quan un les recorda se n'adona del paper que ha jugat -i esperem que jugui encara per molts d'anys- *sa revista*.

Crec sincerament que ningú amb un poc de coneixement pot negar aquest paper.

Per això, crec que és just agrair l'esforç, no sempre reconegut, de tota una gent que, mes a mes, any rera any, han fet i fan possible que *sa revista* surti a llum.

I vull agrair-ho perquè sé que això no és una tasca gens fàcil dins aquesta societat nostra, més bé és d'un coratge heroic que encara quedi gent que, sense afany de guanyar diners (cosa tan difícil avui en dia) dediqui un temps a *sa revista*; que s'ha de dir clarament, sense aquest temps no hi hauria revista.

Per tot això, i aprofitant l'aconteixement, vull encoratjar des d'aquí a tota aquesta gent, i per què no?, a tots els llorencins perquè entre tots facem encara *sa revista* més nostra.

Antoni Sansó
Regidor del PSM

Poesia brevis

La boira desinfla la bellesa del paisatge.

Vaig cap a mi,
i això m'aconhorta, més
que caminar per l'oblit.

DILEMA DEL...
Quin coratge davant la mort,
quina por davant la vida.
...SUICIDI

On cau el Paradís? On Eva? On Adam?
on la glòria i el bes de les gorgones?

Jaume Galmés

Telèfons

Ajuntament	56 90 03
	56 92 00
Policia municipal	56 94 11
Policia nacional	55 00 44
Guàrdia Civil	56 70 20
Casa de Cultura	56 90 83
Unitat Sanitària	56 95 97
P.A.C. Son Servera	56 72 05
Ambulatori de Manacor	55 42 02
Escola	56 94 83
Bombers	55 00 80
Creu Roja (ambulància)	20 01 02
Jutge	56 90 46
Funerària	52 60 53
GESA	55 41 11
Grua	58 56 80

Comercial
ES
PUIG

Instal·lacions
Sanitàries

Carrer Nou, 37

07530 SANT LLORENÇ (Mallorca)

L'oferta era temptadora: cessió d'uns terrenys al Ministeri d'Educació i Ciència per fer-hi una espècie d'institut a Sa Coma, contribucions especials per canalitzar les aigües, Normes Subsidiàries... i, per acabar d'arrodonir l'espectacle, amb en Tomeu Bovet fent de batle! No em diràs que no hi havia motius ben bastament per sopar amb quatre grapedes i partir escapat cap al ple ordinari del 4 de desembre pegant amb els talons pel cul.

-Hi devia estar més, el batle!

-No sé què vols que et digui... El vaig trobar com a apagat. Es veu que li manca un poc de pràctica.

-Per ventura en tornar-hi...

-Ja veurem, va dir un cec!

-I va ser bo, el ple?

-No va fer colló. Lo de l'institut no està massa clar, el cost de les contribucions per al clavegueram sembla que no es correspon gaire amb la realitat i, per fer els deu reals justs, retiraren les Normes de l'ordre del dia, així que pots treure comptes. Tanta sort que almanco tenim dos cabos i ara faran un sergent per controlar els municipals.

-Estam salvats! S'han acabat els *pispes* i els rallies pels carrers del poble, però conta-m'ho fil per randa, aquí, asseguts a la camilla.

-Però no remenis tant el caliu que ens sortiran vaques. Supòs que t'has temut que a l'instant canviaran el sistema d'ensenyament i que a l'escola de Sant Llorenç només hi podran anar fins als dotze anys. Dels dotze als setze construiran una espècie d'instituts/escoles que faran de pont fins anar als vertaders instituts d'Artà o Manacor. Iddò, com que s'ensumen que els serverins tenen molt d'interès en què l'institut/escola d'aquesta contrada el facin a Son Servera, la nostra Corporació, mirant d'evitar un altre esplet de mamballetes com el del PAC, s'ha determinat a oferir un solar a Sa Coma per veure si el faran allà. El batle va assegurar que no es cansarien de punyir perquè fos a Sant Llorenç, però, amb la cara que feia, em va donar la

impressió de que les seves paraules anaven més dirigides a contentar el públic que l'escoltava que no pel coratge que tenia d'aconseguir-ho.

-I de quin solar se tracta?

-D'aquell que feien comptes vendre i que ja havien posat els 63.000.000 que en treurien al capítol d'ingressos del Pressupost d'enguany.

-Sagrades! Això sí que se diu passar l'arada davant el bou! I ara d'on treuran aquests dobbers?

-P'entura els tocarà la loteria...

-A noltros sí que ens ha tocat! Bé, deixem-ho anar i continua.

-Llavors parlaren de les contribucions especials per al clavegueram. Si no ho vaig entendre malament me pareix que digueren que hi havia cinc fases pressupostades, la primera de les quals -de devers 142 milions- era la que feia referència a la tuberia general fins a la depuradora i que no tenia contribucions especials per als llorencins i carrioners. Les altres quatre pujaven a 451 milions, dels que el CIM en pagarà les 3/4 parts i noltros la part restant. Així que el total que ens pertoca és el següent: 112 milions corresponents al 25% del cost; 15 milions del projecte; prop de 6 milions pels terrenys; i 33 milions per la direcció de les obres. Tot això puja a devers 165 milions, dels quals un 80% es recaptarà

amb contribucions especials i un 20% el pagarà l'Ajuntament.

-I com treuran comptes de lo que toca pagar a cada casa?

-Miraran els metres de solar.

-Iddò les cases amb corral pagaran molt més que els blocs de pisos.

-Elemental, benvolgut Watson.

-I ja saben a quant ens sortirà?

-Calculen que serà a devers 453 ptes. per cada metre de solar, però sospiten que han fet molt curt i que en acabar pujarà més. A una casa normal li vendrà a sortir, segons aquests preus, entre 70.000 i 90.000 pessetes.

-I amb això hi entra tot?

-Me sembla que hi entren les tuberies generals d'aigües brutes i netes i l'asfaltat, però crec que s'hi haurà d'afegir la connexió particular.

-I jo que em pensava que ens ho regalarien...

-Se va morir, en Regalat.

-Ja ho veig, ja! I quan s'hi posaran?

-Vés a sebre. En Toni Cuc els va treure que en Melcion Mascaró ja tocava haver entregat la primera fase i pràcticament encara no s'hi ha posat. Si no ha complit allò que havia pactat -va dir- que pagui les sancions que acordaren. El batle, defensant en Melcion, va argumentar que, com que havia plogut molt, hi havia moll, les màquines s'enfangaven massa i la feina no retia...

-Aquest puta temps, tot ens ho fot!

-... però que mirarien d'allargar-li els plaços perquè no hi fes quebres.

-I que no és *guapo* això? Ara que s'atraca Nadal es veu que els cors s'entendreixen.

-També acordaren -ara que en parlam- que donarien la segona fase per contractació directa, perquè per lo vist si no l'adjudiquen enguany perdran la subvenció corresponent i ja no hi ha temps per anar de subhastes.

-I per què no s'hi posaren més prest?

-Es veu que van molt enfeinats...

-O que així poden triar el concessionari que els agradi més...

-També podria ser... Vendrà a costar 111.000.000, l'hauran d'acabar en 6 mesos i tindrà una garantia d'un any, però hi posaria melcions -vull dir messions, en què devia pensar, jo, ara?- que si per l'estiu no està enllestida també li allargaran els plaços.

-No m'hi jug res. I a les Normes, com és que les retiraren de l'ordre del dia?

-Perquè el batle va dir que no ho veia gaire clar i que hi tenia moltes coses que dir.

-Està bé això; li hauran de posar ulle-

res. I per què no va dir aquestes coses que tenia que dir?

-I jo què sé!

-Idò que Déu ajudi a l'enganat i tal dia farà un any!

-N'Antoni Cuc, en els precis i preguntes, va denunciar el retrocés que segons ell es desdria en la campanya de normalització lingüística, ja que es fan bàndols en castellà i també escrits de l'Escola d'Adults i de la policia de Cala Millor. També, en vista que ningú no ha passat les oposicions d'avui, va demanar una relació de tota la gent que cobra nòmina de l'Ajuntament.

-I en Falera?

-Es va queixar de que del darrer ple encà encara no li han contestat cap de les preguntes que va fer, per la qual cosa creia que lo millor era tornar-les repetir a totes.

-Trob que és una grosseria no contestar lo que et demanen.

-I jo també. I n'Andreu de Ses Toltes va considerar que també era una grosseria que concedissin una subvenció per anar a Africa mentres hi hagués factures de llorencins sense pagar i quan encara no s'ha donat res a la majoria de les entitats culturals del poble.

-Sí, ja vaig veure que en parlava la darrera revista.

-Però el prec més important va esser el darrer, sobretot si ho jutjam pel temps que li dedicaren. Resulta que les Associacions de Jubilats de Son Carrió i Sant Llorenç, com cada any per aquest temps, varen organitzar unes matances perhom i, justament!, la mala sort va fer que coincidissin el mateix dia. I com que els polítics conservadors no tenen el do de la ubiqüitat^(*) i no es veuen capaços d'assistir a totes dues, malavejaren que en Mateu de Son Carrió ginyàs els del seu poble perquè la canviassin de dia i utilitzassin la cotxeria de l'Ajuntament de Sant Llorenç, que per això la construïrem. -"Te pareix que es llorencins hi voldrien anar a Son Carrió, si els ho proposassin?"-, deia en Mateu, -"Idò els carrioners tampoc"-. "No, i els llorencins no voldran canviar el dia", deia un. I en Mateu, "I els carrioners tampoc, que ja fa més d'un mes i mig que ho decidiren". I un altre treia comptes a veure si els donaria temps de berenar a un lloc i dinar a l'altre, per allò de fer cas a tothom... i així s'anaven buidant el cap per veure si trobarien una solució avantatjosa que els permetés assistir a totes dues.

-Mare Santíssimeta! Sí que els agrada el porquim!

-Sí, jo crec que lo millor seria que els

duguessin un present, amb una llangonissa, un enfilall de botifarrons i dues talles de llom perhom.

-I que no els convidassin a matances, que tenen collons de fer com els al.lots d'un temps primer i fotre'ns les taronges, apagar-mos els llums i tocar-nos les baules amb la mà plana.

^(*) Notau que he utilitzat la paraula ubiqüitat quan bastava dir que poden esser a dos llocs al mateix temps, però si qualque vegada no pos paraules un poc rares pareixerà que no les conec, i a mi m'agrada demostrar que he anat a escola i que a canostra també tenim un diccionari.

Aclariment a Pep Cortès

Al número 166 de la revista Flor de Card va sortir una gran vomitada d'en Pep Cortès en forma de desacord. El peu ho va donar unes opinions efectuades a la revista de l'Obra Cultural "El Mirall nº 30".

Tu saps com solen esser aquesta casta d'entrevistes, te fan preguntes concretes, les respons concretament, després surt com si fos una conversa.

He de donar la meva enhorabona a D. Miquel V. Sebastián per la capacitat de llevar la palla i transcriure sense dispersar es conceptes en forma d'opinions que jo li vaig donar.

Aquest apartat que tanta de ràbia te va fer supòs que és "No han promocionat els joves de desset divuit vint anys al contrari els han aturat". Aquesta opinió la vaig dir al mes de Febrer de 1990 per tant un temps ben concret. Quin es el fet que me va donar peu per dir això?

Vaig suggerir a un grup de joves fer un estudi enfocat d'aquesta manera.

Tenim una escola que imparteix l'ensenyament en català.

Tenim dues escoles que ensenyen ball de bot.

Tenim una revista que se fa en català i si miravem d'on ens ha arribat tot això i l'enviàvem als premis 31 de Desembre que convoca l'Obra Cultural? Varen accedir però ho volgueren centrar en la

persona d'en Guillem de Sa Bagura i entorn, aquesta gent havien anat als campaments i lestimen.

Uns anaren a l'escola; altres a en Tomeu de Ses Sitgetes i altres vingueren a tu. A l'escola i amb en Tomeu de Ses Sitgetes foren molt ben atesos, en canvi amb tu, després d'haver concertat hora la teva persona va brillar sí, però per la seva absència sense cap explicació. Tu Pep, precisament tu, me mostrares la punta de l'iceberg.

Antònia Tous i Perelló

P.d. S'enhorabona pels 20 anys de la revista, però encara seria més grossa si fóssiu capaços de repassar la cinta que teniu gravada de la tertúlia efectuada damunt l'Església i llevàssiu tot lo que heu posat en boca meva que es incorrecte.

Nota de la Redacció:

En relació a l'acusació de n'Antònia Tous de que hem tergiversat les seves paraules de la "Tertúlia" del mes passat, volem manifestar que ens ratificam amb tot el que es va publicar, i si hi ha qualcú interessat en comprovar-ho té la cinta magnetofònica a la seva completa disposició.

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8 * T. 569072

Ametles

El cultiu de l'ametler a Mallorca es presenta a la prehistòria; és un arbre ben aclimatat a les condicions de la zona irano-mediterrània. La seva utilització és important dins els costums gastronòmics de la nostra cuina. La importància d'aquest arbre va créixer molt a finals del segle passat i a principis d'aquest quan, degut a l'arassament de les vinyes per la filoxera, se'n sembraren grans extensions. L'aprofitament de l'ametlerà era global, ja sigui perquè aprofitava terres marginals, ja sigui perquè el seu conreu estava combinat amb la ramaderia; sobretot perquè era un cultiu rendible i bona part de la producció d'ametles era exportada cap als mercats europeus.

Amb l'arribada del boom turístic a Mallorca hi hagué un transvassament de població activa del sector primari al turístic, sobretot de gent jove, que causà l'envelliment progressiu de la població agrícola. La rendibilitat dels cultius de secà, majoritaris a Mallorca, minvà tant pels factors interns de tipus estructural com pels externs d'economies d'escala, millores als cultius o certs tipus de protecció de l'agricultura a altres indrets.

El cas de l'ametla és un exemple clar del que ha passat a la immensa majoria dels cultius de secà. Vegem alguns dels problemes:

- Gran varietat en les classes d'arbres cultivats.
- Excessiva parcel·lació de les terres.
- Utilització de terres marginals.
- Escassa o nul·la mecanització dels cultius.
- Llarga cadena d'intermediaris.
- Deficient comercialització exterior.
- Vellesa dels arbres cultivats.
- Inadequada política estatal en el sector
- Poca formació tècnica del pagès.

I a aquests problemes s'hi afegeixen els causats des de l'exterior, com són ara:

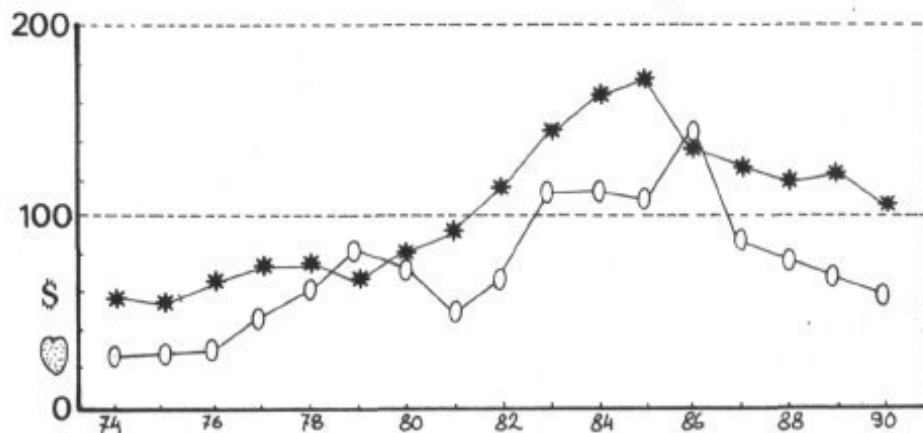
- Aparició de nous productors, com Turquia o els països del nord d'Àfrica, amb costos més baixos de mà d'obra.
- Descuidada negociació amb la CEE en aquest camp, que permet l'entrada d'ametles americanes o turques en millors condicions que les mateixes d'aquí.
- L'afluència massiva d'ametla californiana, seleccionada genèticament, produïda amb sistemes de cultiu mecanitzats i competint en els tradicionals mercats propis.
- La utilització de tàctiques de *dumping*

per part de les autoritats americanes per afavorir l'exportació del seu gra d'ametla. D'aquí que el preu de l'ametla està relacionat directament amb la cotització del dòlar als mercats internacionals:

any	ametla	dòlar
1974	30	58
1975	29	57
1976	31	67
1977	47	76
1978	60	77
1979	80	67
1980	70	72
1981	50	92
1982	67	110
1983	110	143
1984	112	161
1985	107	170
1986	145	140
1987	85	123
1988	75	117
1989	65	120
1990	55	105

Aquests arbres no se substitueixen; la situació no és cap amenaça per a l'economia il·lenca, perquè el pes relatiu de la part que roman a l'agricultura és ínfim. La desaparició definitiva d'un sistema tradicional, de conrar però també de viure, que no ha fet poc per la imatge que s'ha venut de Mallorca. Tanmateix no hi és de més tenir-ne consciència, veure quines mesures s'hauran d'envestir:

- Mecanització i racionalització dels sistemes de cultiu.
- Creació de societats de comercialització més directa entre els mateixos productors.
- Seleccionar i tipificar les classes d'ametlers, per obtenir espècies ben adaptades i productives.
- Enllestir polítiques adients de màrqueting del producte autòcton, com per exemple l'existència d'una sola empresa a Califòrnia que comercialitza la major part de la producció (com sis vegades l'espanyola) i garanteix els preus i el subministre a qualsevol lloc del món.

Gràfica comparativa del preu de l'ametla amb la cotització del dòlar nord-americà.

Tots aquests factors han duit el preu de les ametles a una xifra que fa inviable el sistema de cultiu tradicional.

Aquesta situació comporta l'abandó d'aquest conreu. El procés és simple:

- 1.- Els preus no basten ni tan sols per a la recollida, quant i més per a la millora de l'arbrat, la mecanització del conreu o la modernització de l'explotació.
- 2.- La demanda de llenya per a foganyes, la bona qualitat de la d'ametler, posa preu als mateixos arbres, que es venen per estelles, primer els arbres morts i la llenya d'excecallar, llavors els arbres més vells i finalment arreu.

- Pressionar les autoritats per a obtenir condicions d'igualtat en la competència amb les ametles americanes.
- Estimular, mentrestant, el nostre mercat i el consum de la pròpia producció, tradicionalment utilitzada quasi en tota casta de reposteria i apta per consumir abans, en i després de qualsevol menjada.

Manca voluntat de fer-hi feina de part de les autoritats i dels propis pagesos; totsol no s'arreglarà.

Salvem les nostres ametles

Article tramès per la revista Mel i Sucre

La vinguda a Mallorca de l'emperador Carles, l'any 1541 (i IV)

Per Ramon Rosselló

I en aquests tres o quatre dies que havia com Sa Majestat era vingut per la tanta gent era los pagesos portaren tant de bestiar ço és: bous, vaques, cabres, moltons i altres bestiar que era cosa d'espant que bous vells compraven per cinc sis lliures sols la carn i el cuuro era del senyor del bou que tenien carnisseria a la Drassana que no feien sinó escorxar i amb romanes pesaven els bestiar cabrums i vacum aiximateix en manera que els pagesos qui havien portat bestiar feien molts diners, i d'altra part pa a la plaça que portaven de fora que era ple i volateria que portaven i venien les gallines vuit sous deu sous el parell i havia-n'hi tantes que era cosa d'espant que com Sa Majestat se'n fou anada era cosa d'admiració les gallines que havia que les daven après a cinc sous el parell, crec que si hagués estat vuit dies tota la terra restaria plena de moneda.

El dia següent que era el dia de Sant Lluç Sa Majestat se llevà de matí que casi era una hora de dia i anà a la Seu a oír missa la qual dix el bisbe de gràcia i d'aquí anà-se'n embarcar a cavall i jo me trobí al moll com vérem venir els alabarders i pel pont que li havien fet ell davallà no puc dir quina bèstia era la que cavalcava perquè tanta era la gent que no veia hom sinó de mig cos amunt i així ell s'embarcà a la galera del príncep Andria Doria a on com entrà Andria Doria se llevà el barret i l'Emperador també. I tantost llevaren cap i tiràs enfora i desperà una bombarda i totes les altres galeres tiraren tantes bombardes que el fum tapà les naus que ja casi totes eren a la mar que se n'anaven que estigueren mitja hora bona que no veia hom qui era en terra les naus i altres vaixells i decontinent la galera on anava Sa Majestat partí amb el lladró que portava darrera i l'estandard de la galera tenia Jesucrist crucificat i una altra flama llarga per lo semblant i d'aquí sola tirà a la via del Cap Blanc i après una galera i après altra i com foren passat el Cap Blanc mainaven i llançaren el ferro esperant que tots els altres vaixells partissen per modo que restaren

tres o quatre naus i tres galeres les quals partiren casi una hora o dues a passar de capvespre entraren a on eren les altres i les naus en la nit ne partiren i el sendamà tenien tan bon temps que abans d'una hora a passar de vespre ja no es veia vaixell ningú de que tothom estava molt content i feia gràcies a Nostre Senyor Déu del bon temps tenien.

I partida Sa Majestat amb tot son exèrcit com dit he, molts homes de bé d'aquesta terra anaren amb dita armada entre els quals era el magnífic senyor mossèn Pere Antoni de Sant Martí el qual se'n volia portar dos cavalls tenia i no pogué embarcar-los perquè se n'hagué anar contra sa voluntat per no anar així com volia i no es posqué embarcar amb el vaixell havia d'anar a on anava son nebot mossèn Ramon de Sant Martí i mossèn Antoni Cotoner marit de sa neboda i altres amics seus perquè s'hagué après embarcar amb la nau que aportava les tendes de Sa Majestat la qual anava carregada de sal i la nit mateixa del dia de Sant Lluç partiren amb altres. I partida dita armada restaren molts soldats qui per la fortuna eren arribats a Menorca i amb alguns vaixells rodons posaren-se i molts altres vaixells petits partiren en fi que no restà res en el mar que fos per navegar perquè dos dies après arribà una fusta que es deia de Muro que era de Jaume Nocerces ferrer i de Guillem Sabater tots de dita vila i aquest vaixell arribà de Barcelona i tan prest descarregà i tornà carregar per Alger i partiren amb dita fusta més de setanta o vuitanta homes en què eren els dits senyors de dita fusta la qual patronejava un hom que es deia Joan Mascarat i el dia arribà dita fusta de Barcelona partí una fusta de tretze o catorze de mossèn Gaspar Sala amb més de trenta homes en què era dit mossèn Sala i el fill major de mossèn Dolcet Cors difunt per nom Joanot i altres perquè après el dimarts següent del diumenge après Sant Lluç la dita fusta de Muro partí i casi feia el temps brusc perquè començà gran temps de tramuntana en fi que hagué gran tormenta en la mar i estiguérem circa vuit dies que no sabíem res de dita armada i cadascú fabricava i judicava segons sa voluntat ço és, que els qui

eren cristians judicaven que ja era pres, els qui no ho eren deien que no en fi après començaren a venir alguns vaixells entre els quals fou una nau que no paria soldats ni res sinó els mariners i contà noves les quals no volguérem sentir en fi que en açò arribaren moltes naus totes desbaratades i mig negades les unes i les altres romputs els arbres i contaren com desembarcant se mogué tan gran fortuna en la mar que més de seixanta vaixells se eren perduts i tretze o catorze galeres per modo que desembarcaren molts de les naus i molts morien de set i fam perquè amb dites naus arribà una bella nau en què anaven la major part dels homes de bé mallorquins i altres pagesos i menestrals entre els quals eren tres germans Sant Joan d'ací ço és: un frare Jordi cavaller de Rodes i l'altre mossèn Pere Joan i un cosí germà llur fill de mossèn Jeroni Sant Joan el qual era ja casat i a cap de pocs dies morí; més hi havia un fill del magnífic senyor mossèn Ramon Torrella per nom Pere Ignasi Torrella i molts altres cavallers i de pagesos, els demés bandejats en què eren Sebastià Pou d'ací que anava bandejat per una mort el difamaven d'un tal Guillem Cerdó d'ací i molts altres bandejats de la terra tots i casolans en què era Marc Socies nebot meu, Joanot Baró los quals arribats i de cada dia que n'arribaven contaven la gran desventura era seguida. I jo inform'm d'ells de tot lo que era estat. I digueren-me i així era dit per quants venien com ells arribaren allí el divendres següent après d'esser partits d'ací i tenien molt bon temps i vingueren a desembarcar a les Caxines fins en tant que poc a poc desembarcaven esperant l'armada de ponent estigueren axí fins el dilluns en què arribà l'armada de ponent i com vingué el dilluns a vespre féu tan gran fortuna que paria tot el món vingués sobre ells i començà a ploure en mar que els vaixells venien a dar a través de la terra en tant que se perderen com dit he més de seixanta vaixells de caire i quinze o setze galeres en què n'hi havia onze del príncep Andria Doria i les altres de Nàpols i de Don Bernardí i de Sicília en què s'hi perdé gran tresor en expressament el gendre de l'Emperador nét del Papa.

Enhorabona

Ja que aquest número és el dos-cents, el grup "Sol, i de dol" ha volgut col·laborar fent de missatger d'unes opinions que intenten ser representatives de col·lectius diferents al nostre poble. La pregunta que s'ha plantejat és la següent: "Ara que es publica el número dos-cents de la revista *Flor de Card*, ¿ens podeu dir quin paper trobau que ha jugat dins Sant Llorenç?"

I aquestes són les contestes:

Equip de voleibol

Sabem tant de la revista com ella de nosaltres. Ja que és el primer pic que sortim aprofitam per a demanar ajudes econòmiques a l'Ajuntament: xarxes, pilotes, etc.

Es demana una dedicació major a l'esport, ja que els esports minoritaris tenim dret a sortir a qualque lloc, per això a partir d'ara voldríem aparèixer a la revista. Sant Llorenç ja és dins l'òrbita europea. Ara ja no bevem tantes de cerveses, som un manat de gent sana. El nostre patrocinador és *Excavacions Esteve*.

Don Joan Font, rector de la parròquia

Ha desenvolupat un paper molt important, molt positiu. M'agrada perquè admet diverses maneres de pensar. Dins la premsa local de Mallorca, tant literàriament com en la forma de presentació té un lloc bastant rellevant.

Don l'enhorabona a les persones que hi han dedicat molts d'esforços continuats. El poble ha d'agrair que hi hagi un col·lectiu que hi dediqui tant de temps.

Madò Rosa, membre de l'executiva de la Tercera Edat

Si hem de sortir ens estimaríem més que fos per qualque cosa bona. De la resta, el poble ja se'n fa càrrec.

Ens agrada molt, i és que ara aprenim a cercar les diversions de més a prop: *Flor de Card*.

Caçadors

Gràcies a la revista ens temem d'allò que passa a Sant Llorenç. Baldament la gent hi col·labori poc i la llegesqui poc s'ha d'agrair l'esforç a totes les persones, sobretot a en Pep, per la seva dedicació constant. Li podem fer un monument. És l'únic mitjà que empenya un poc a l'Ajuntament.

Joana Domenge, responsable de l'Escola Card

El nº 200 de la revista *Flor de Card* representa tota una feina i una constància per dur a terme un treball d'informació política, cultural, esportiva...

Caldria destacar un aspecte molt positiu i és que mai no s'ha censurat un escrit a l'hora de la seva publicació. També podríem destacar tota una sèrie de coses que ara no podem descriure perquè seria massa llarg. Però, sí que des d'aquí vull encoratjar a aquestes persones perquè segueixin amb aquesta feina, i per altra banda la fidelitat constant que han tingut a la nostra llengua. **Enhorabona i per molts d'anys!**

Toni Servera, president de l'Associació de Pescadors

La revista *Flor de Card* ha jugat un paper molt important, sobretot en publicar aquestes fotografies antigues que la gent havia oblidat i ara ha tornat recordar. També realitza una bona tasca, ja que dona la informació d'àmbit local i comarcal.

Pere Mas, cap de la policia municipal

Jo destacaria tres aspectes positius i tres de negatius:

Els positius són que la revista mai no s'ha aturat, hi ha hagut constància. Un altre aspecte a destacar és la diversitat de temes: història, cultura, demografia, política, meteorologia... El tercer punt positiu és que ha estat modernitzada, actualitzada.

Els negatius són, en primer lloc, la manca d'informació esportiva (bàsquet, futbol, atletisme). S'ha de dir que falta crítica social, treball, feina, joves. I per acabar, pens que hi manquen col·laboradors joves, de setze a vint anys. Si ells no vénen voluntàriament, és necessari induir-los o anar-los a cercar.

S'Estel

Aquí cada mes la tenim i a vegades la decoram i tot. Passa d'unes mans a les altres i el propietari a final de mes ja no la troba. Té molta pressa. Som molt culturals.

Biel Servera, President del Club Esportiu Cardassar

Jo trob que és molt important i profi-

tós que el poble tengui una revista com *Flor de Card*, una revista que intenti abraçar la cultura popular i intenti donar una informació al poble dels aconteixements i fets significatius, però crec que aquesta revista tal vegada estaria millor si abraçàs també el tema dels esports, incloent, per tant, informació esportiva.

Maria Bel Pont, bibliotecària

Com a mitjà informatiu del poble ha donat opció a expressar les opinions de la gent que n'ha estat interessada. És molt resaltable, sobretot, la continuïtat i la constància que ha tengut al llarg d'aquests dos-cents números.

Es Glopè

Ens agrada però volem més fotogràfies i creim que un poc d'erotisme no aniria gens malament.

Aquí la duim cada mes, no falla mai. Imagina't si som patriotes que en lloc d'un arbre de Nadal hem decorat un "card de Nadal".

Ses Sitges

N'estam conformes. Així mateix voldríem comentar dos fets:

- Hi apareixen molts d'esdeveniments negatius. Les poques coses bones que passen no hi surten reflectides.
- La gent no sap ben bé com arribar-hi si vol fer cap publicació.

Es Garatge

Ha tengut una funció molt important d'ençà que la coneixem. *Flor de Card* ha estat sempre *Flor de Card*. Nosaltres, quan érem joves, col·laboràvem en la confecció de la revista, però ara ha tornat molt prima; en aquell temps era molt més gruixada.

Miquela Fullana, de Card en Festa

Està bé, però trob que de cada número surt més reduïda.

Guillem Fullana, president de la Unió Ciclista

Com que m'han demanat l'opinió sobre l'activitat, servei i informació de la revista local *Flor de Card*, la meua opinió és la següent:

Activitat: és totalment necessari un o més mitjans d'informació en el municipi.

Servei: *Flor de Card* és un servei al municipi on els ciutadans poden opinar

i informar.

Crec que *Flor de Card* és correcta i objectiva en la informació sobre cultura, esports i temes generals, i ha perdut molt de protagonisme en informació política aquests tres darrers anys.

Isabel Maria Muñoz, mestra del C.P.C. "Mestre Guillem Galmés"

Juga un paper molt important perquè qualsevol poble on es valori la cultura ha de tenir la publicació d'una revista. Encara que només surti un pic cada mes és bastant ampla i toca tots els temes de la vida local, així com també admet col·laboradors voluntaris.

El títol és molt adequat per al poble de Sant Llorenç, per tal com ja ens diu una mica dels seus orígens. En la totalitat del seu conjunt està bé.

Antònia Tous, pintora

La meua opinió s'expressa en un article a part, que sortirà en aquest mateix número.

Terratrèmol

Es una forma d'evolució cultural i, a més a més, tenim una cosa en comú: que tots pressionam l'Ajuntament quan cal. Es una bona manera també de donar temes de conversa a la gent.

Bar Olímpic

Està bé. Es necessària perquè si no fos per la revista no ens adonaríem de la meitat de coses que passen en el nostre poble.

Miquel Rosselló, director del Grup Llorenç de Comèdies

Enhorabona per arribar al dos-cents. Ha estat positiu perquè ha marcat, dins la seva etapa, els contencions polítics i socio-culturals de la població. Prova que ha estat positiu són aquests dos-cents números.

A nivell de recerca històrica podem recórrer a uns documents importantíssims per la vida llorençina, cosa que fins ara no havíem tengut.

També estic content que hagin arribat a aquest número, perquè vaig formar part de l'equip creador i fundador de la revista, col·laborant amb les meves aportacions en la seva primera etapa.

Rafel Melis, president del Centre Musical de Sant Llorenç

La revista, en la part política, ha influït bastant en els polítics.

La seva labor ha estat molt positiva.

Pens que molta gent hi escriuria, però es veuen cohibits de fer-ho perquè no els puguin classificar dins una ideologia concreta.

Crec que també ha estat molt positiva perquè està oberta a tothom que hi vulgui expressar una opinió.

La gent que viu fora de Sant Llorenç ha pogut tenir una informació mitjançant aquesta revista.

Darrerament pareix que la gent hi col·labora poc. Falten col·laboradors.

Antònia Salas, presidenta de l'A.P.A.

Es una cosa molt positiva. Me sabia greu que no hi fos, però és partidista, sobretot en política. Hi hauria d'haver temes nous, articles nous.

Bartomeu Pont, batle

Molt interessants aquests 200 números, perquè això demostra una inquietud i una constància per part d'aquest grup.

En el poble, a més d'esser important, és necessari que hi hagi una premsa local, perquè demostren una inquietud pel bon funcionament del poble. I encara que a vegades ens sentiguem afectats crec que és convenient una crítica dels actes que estan ben fets i mal fets, perquè els polítics també som humans i ens equivocam. I aquestes crítiques serveixen per rectificar o per tenir en compte suggerències. I no m'han sabut greu mai aquests tipus de crítiques, perquè vertaderament les he agafades com a suggerències.

Des del meu càrrec diria a aquesta gent que seguissin com fins ara, sense abandonar aquest projecte. Que segueixin endavant.

Ignasi Umbert, PSOE

Es necessari que hi sigui, encara que trob que no és el que hauria d'esser, és a dir, la crònica quotidiana del que passa al nostre poble.

L'opinió que presenta s'hauria de fer després de la crònica, que precisament és el que hi manca.

A la revista hi ha una clara manca d'objectivitat i això no pot fer-se a una revista de caràcter local. Hauria de ser el reflexe del que passa diàriament d'una manera objectiva.

Passen moltes coses que no queden reflectides a la revista, a no ser que el protagonista aporti personalment el seu propi article; i és que la història no la fan els polítics, la fa el poble.

Miquel Vaquer, cap del PP

Per jo ha complit una època bastant encertada, però es pot millorar. La informació real en una revista la fa atractiva i al mateix temps el poble se'n tem del que ocorre al seu voltant.

També seria important que fos més puntual en les seves sortides de cada mes.

Bones festes.

Joan Santandreu, UM

Es una cosa bona tenir una revista local ja que és una manera que la gent estigui informada del que passa al poble.

Ha tengut un bon nivell en funció política, esportiva, històrica, etc.

La revista no només es llegeix a Sant Llorenç, sinó també fins i tot a llocs com la mateixa seu del partit que jo represent.

La publicació s'hauria d'obrir més cap a un mercat de la nostra costa, on hi ha molts de lectors potencialment.

Andreu Femenias, PSM

El nº 200 reflecteix un treball de 19 anys de feina desinteressada per al poble, oberta a tota la gent, encara que discrepin.

Es de remarcar que una activitat cultural que dura denou anys continuï amb aquesta vitalitat.

Una de les coses que fan falta perquè pugui durar 200 números més és la participació a la revista. Manca gent que hi col·labori.

La revista ha ajudat a la normalització lingüística dins el poble.

Esper que duri molts d'anys!

Aquesta opinió vol esser una visió general d'allò que pensen unes persones que nosaltres hem considerat representatives de la vida activa de Sant Llorenç. Amb això expressam que no volem excloure ningú de la seva opinió, però s'ha de comprendre que no ho podem fer tan extensiu.

Hem comprovat que la revista és un element eficaç, necessari i ben vist per la gran majoria dels llorençins. El grup "Sol, i de dol" ha volgut col·laborar en aquest nº 200. Des d'aquí vos donam l'enhonabona pel coratge, la fidelitat, la paciència, el bon treball...

Força!

Grup "Sol, i de dol"

La beata

A començaments de desembre es va organitzar una festa a l'Església en honor de la beata de Sencelles Sor Francinaina Cirer, fundadora del convent de La Caritat, en el transcurs de la qual es varen donar lectura a unes gloses que sor Francesca Fullana havia escrit per commemorar l'esdeveniment.

Per gentilesa del rector, don Joan Font, que gustosament ens les ha proporcionat, les reproduïm a continuació:

CANÇONS FETES PER LA FESTA A LA BEATA FRANCINAINA

Sant Llorenç des Cardassar, 7.12.90

*Llorencins molt estimats,
sempre vos estimaré;
faceu unes festes grans
que jo sempre hi vendré.*

*Jo sempre pas gust de venir
i estar al vostre costat,
i sempre serà per mi
el poble més estimat.*

*A vostè, senyor Batle,
i a vostè, senyor Rector,
feis cas a la Beateta,
vos ho deman per favor.*

*Senyor Batle ha de fer
una festa encantadora,
vostè ha de presidir
junt amb la seva senyora.*

*Sor Francinaina Cirer
molt bé vos ho pagarà
amb salut i alegria
i també amb benestar.*

*El poble, i tothom, l'estima
i l'aprecia molt bé;
feis-li una bona enramada
com de sempre sabeu fer.*

*Ses Monges també vendrem
en sa vostra companyia,
i quan aquí ens trobarem
serà la nostra alegria.*

*Oh Sant Llorenç del meu cor!
jo vos faig un regalet,
jo vos faig un escritet
que n'és sortit del meu cor.*

*Oh Beata Francinaina!
Tothom acudeix a vos;
donau-nos la vostra mà
que volem venir a vós.*

SOR FRANCINAINA CIRER
FUNDADORA DEL CONVENTO DE LA CARIDAD
SENCELLES (1791 - 1855)

*Ses Monges de Vilafranca,
que tan generoses són,
seran totes a la festa
i ens ompliran de fervor.*

*El poble de Sant Llorenç
és generós per tothom;
sap fer unes bones festes
sense fer gens de renou.*

*Feis-ne unes bones festes,
al.lotes, per amor
a la nostra Beateta,
junt amb el vostre Rector.*

*Oh nostro senyor Rector,
juntament amb sa germana,
jo vénc de tan bona gana
que no puc agontar-ho.*

*A vós, senyor Rector,
les mil gràcies vos vull dar
d'aquesta gran convidada
que vós em vàreu donar.*

*Sor Francisca Fullana
que visqué 46 anys al nostre convent*

Juguetes

Per iniciativa de l'Àrea Socio Educativa Cultural de l'Ajuntament de Sant Llorenç va tenir lloc, entre el 19 i el 23 de desembre, una exposició de juguetes fabricades pels propis al.lots de l'escola i del parvulari.

Cridaven l'atenció, entre d'altres, les nombroses maquetes de pobles, una de les quals estava dedicada al barri llorenç del Camp Rodó.

Els visitants interessats se'n podien dur un fullet editat per l'entitat organitzadora en el qual es donaven una sèrie de recomanacions sobre les juguetes que convenen a cada edat, a més d'una sèrie de consells sobre normes de seguretat i d'etiquetatge que assenyala la llei.

Querella criminal

A darreries de l'any passat l'empresa DEMOCOMA SA va interposar una querella criminal per prevaricació a Bartomeu Pont, Mateu Puigròs i Bartomeu Mestre, aleshores els únics integrants de l'equip de govern, per tal com li han denegat diverses vegades el certificat de final d'obra de l'edifici que, d'acord amb les seves manifestacions, havien construït a Sa Coma seguint estrictament la licència concedida per l'Ajuntament.

Segons els demandants la mala fe dels acusats és manifesta, ja que retardaren la seva actuació fins que l'obra estàs acabada amb l'única finalitat de causar un major perjudici a l'empresa.

L'escrit, presentat al Jutjat de Manacor, fa esment d'unes suposades tèrboles prestacions de l'empresari Jaume Moll amb el batle, a qui va entregar 5.000.000 de pessetes durant la darrera campanya electoral com a donació desinteressada, encara que ells la qualifiquen d'inversió a curt termini. Afegeixen que el fet de que Josep Melià fos l'advocat de Jaume Moll i de l'Ajuntament en un moment determinat, pressuposa una interconnexió entre les dues parts.

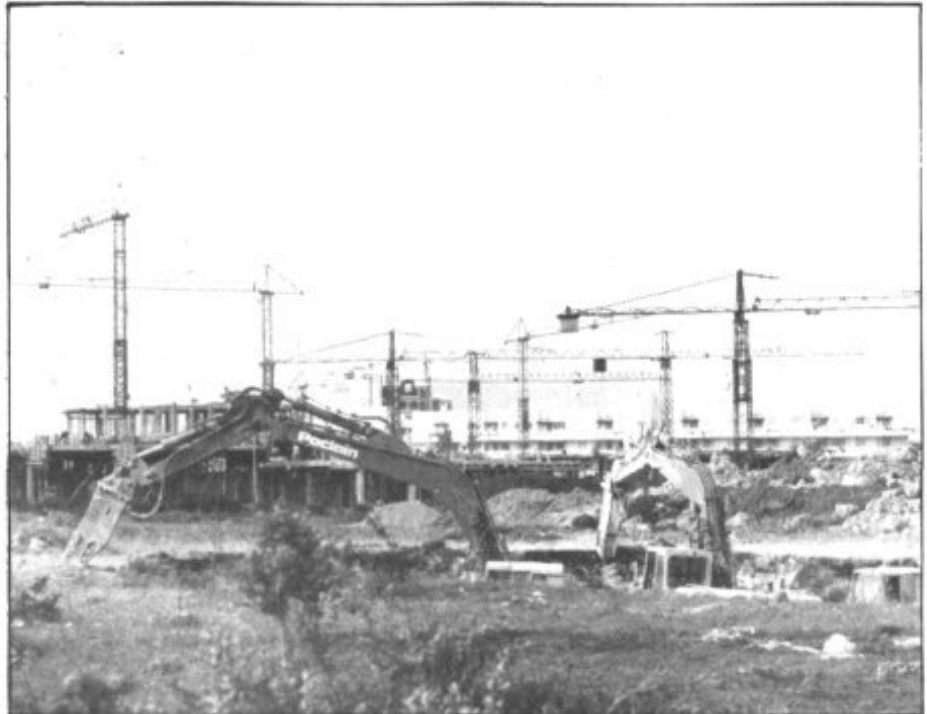

AREA
SOCIO EDUCATIVA CULTURAL

Com que l'afer entre l'empresari i el batle va provocar la sortida d'Antoni Sansó de l'equip de govern, els demanants citen a declarar al regidor del PSM i a l'hoteler Jaume Moll.

Vet-aquí una desagradable situació produïda per fer les coses malament i que podria arribar a inhabilitar tres caps de llista per ocupar càrrecs públics, cosa que modificaria dràsticament la composició de l'Ajuntament en un futur no massa llunyà.

Que serveixi de lliçó als polítics -i als tècnics, no cal oblidar-ho-: no es pot baixar el cap davant dels poderosos ni fer els ulls grossos enfront de les irregularitats urbanístiques o de qualsevol altre tipus, encara que els promotors insisteixin descaradament en que sigui així. Es precis tenir unes Normes Subsidiàries i fer-les complir, que només seguint la llei es poden evitar situacions tan llastimoses com les que actualment estan patint els tres regidors llorencins.

En haver acabat en Josep Antoni Grimalt va oferir una saborosa conferència sobre "la llengua que parlem", que fou escoltada per una seixantena de persones.

Grua

Poc més o manco un any després d'haver estat instal·lada i sense haver complert els seus objectius, a principis de gener fou retirada la grua de la plaça Nova, després d'haver sofert pintades, reclamacions en els plens i queixes en els medis de comunicació.

Plats dolços

Les passades festes de Nadal el grup llorencí amb nom d'aplec de sonets de J.V.Foix "Sol, i de dol" va organitzar un concurs de plats dolços al qual hi participaren una dotzena grossa de concursants.

Es repartiren tres premis: El de més bon gust fou guanyat per uns robiols que havia fet na Bel Soler; la millor presentació va esser per Antònia Tous, amb una coca de fulls; i el més original correspongué a Aina Genovart, per un pastís a base de moneis.

Salut òptica

Durant l'actual curs escolar i a proposta del S.M.O.E. es durà a terme a Sant Llorenç un programa de Salut Òptica en el qual hi participaran tots els nivells de l'escola.

Amb això es pretén:

- Detectar possibles alteracions visuals com miopia o ull vague, a tal fi s'ha passat a cada nin una prova de visió llunyana.
- Informar de les possibles deficiències.
- Prevenir l'aparició i el progrés de certes alteracions mitjançant uns exercicis oculars que es faran a l'escola.
- Donar alguns consells sobre higiene ocular.

Al llarg del curs s'anirà informant del desenvolupament del programa.

LLENCERIA-CORSETERIA

SECRETS

C/. Nou, 7
T/. 838232

Sant Llorenç

Salustià Vicedo l'editor de Flor de Card

Aquesta vegada hem volgut visitar el convent de Petra per donar-vos a conèixer fra Salustià Vicedo Vicedo, l'home que imprimeix mensualment Flor de Card des de fa nou anys. Va néixer un 24 de desembre al poble d'Alfafara, a la província d'Alacant i acaba de complir els 67 anys.

Quant de temps fa que sou per aquí?

Ja fa molts d'anys que som per aquí. Vint-i-dos.

Ens podria explicar com va començar aquesta impremta?

En es principi vaig començar fent publicacions nostres, però llavors aquí, a Petra, hi va haver una reunió de Premsa Forana i els vaig dir que la impremta estava a la seva disposició. Flor de Card va ésser una de les cinc primeres.

Quines varen ésser les primeres revistes que va publicar?

El "Llum d'oli" i "El Picot".

I quantes n'ha arribat a publicar?

Poc a poc se'n varen donar compte i en vaig arribar a publicar una trentena.

I actualment quèntes en fa?

Fa devers dos anys que vaig dir que no en podia fer tantes i en vaig llevar dues terceres parts, perquè per fer la feina dels altres no tenia temps de fer la meua.

I quina era la seva feina?

Un llibre sobre el convent i la relació amb el pare Serra, que estic acabant de passar a màquina per transcriure-la a la impremta. Això ho voldria haver fet fa dos anys, per la beatificació del pare Serra, però no he pogut degut a la feina.

Vostè, que és un historiador del pare Serra, ¿no és ver que se'n va dur ametlers de Mallorca per sembrar a Califòrnia?

No, això no és ver, i us explicaré perquè. Quan se'n va anar d'aquí va estar deu anys a Màxic abans d'anar a la baixa Califòrnia.

Bé, i quants sou que feis feina aquí?
Som dos.

Ens podria explicar el procés que segueix per elaborar la revista?

Com tot procés de fabricació partim de la matèria prima, que és el paper. Com que d'un principi el compràvem en petites quantitats i ens sortia molt car, un dia vaig reunir els directors de la Premsa Forana i els vaig dir que si ells m'adelantaven uns dobbers, entre els seus i els que jo tenia podríem comprar un camió de 10 tones de paper, i així ens sortiria més econòmic. I així ho vàrem fer.

Després hi ha la màquina de compondre el text, el laboratori per les fotografies i, quan la revista està muntada, feim les planxes per imprimir. Així i tot un 75% de la feina és manual.

Quina opinió té de Flor de Card?

No és perquè voltros estigieu davant, però de muntatge és la millor i quant al contingut també és de les millors. No vull dir que les altres no estiguin bé, però amb el que diu i amb la presentació que té és de les millors.

I vostè, ¿quina opinió té dels que tenen la idea de dur una revista endavant?

Que fan una labor molt important, perquè qualque dia, si qualcú vol escriure història de la part forana no tindrà altre remei que agafar la informació d'aquestes revistes.

Vostè les veu una continuïtat?

Mentres hi hagi dos o tres xifrats a cada poble que vagin davant i un grup que els segueixi no faltarà la revista, perquè la part econòmica és lo que

manco importància té.

A vostè li pareix que es falora l'esforç que es fa?

Sí, perquè els mallorquins valorau molt tot lo vostre, tot lo d'aquí. Pensau que quan s'acaba una revista s'ha de començar la pròxima.

Quants d'exemplars fa de cada revista?

Entre 300 i 500 a cada poble.

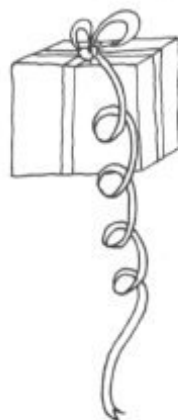
I la seva, quina tirada té?

Feim una tirada de 2200 exemplars, entre Petra, la resta dels pobles de Mallorca i l'Amèrica hispana, sobretot a Mèxic.

Bé, ens despedim de vostè desitjant-li tanta salut com la que desitjam a Flor de Card.

Aina Simonet i Xesc Umbert

Els Reis

Encara que a nivell pràctic comenci a imposar-se la moda europea de regalar les joguetes per Nadal, per allò de que tenen totes les vacances per entretenir-se, la festa dels Reis d'enguany demostra que l'Epifania segueix ben arrelada en l'esperit dels llorencins, no sé si pel propi gust de fer bulla o si perquè a ajuda a rejuvenir una mica els pares dels infants.

El bon temps també contribuï a donar relleu a l'espectacle, enguany organitzat per l'Ajuntament amb la col·laboració de diverses associacions culturals i esportives del poble.

Jaume Vidal i Alcover (1923-1991)

Classes socials i llenguatge

"A Ciutat hi ha botifarres..."

Jaume Vidal i Alcover, l'escriptor manacorí nebot de Joan Alcover, va morir a Barcelona tot just haver començat l'any nou a l'edat de 67 anys. Era casat - o vivia - amb na Maria Aurèlia Campmany. Descansi en pau, que diríem a la Demografia, però no n'hi ha prou.

La manca de temps per acabar aquesta revista fa que hàgim d'acudir a l'enciclopèdia per donar unes breus notes biogràfiques:

Llicenciat en Dret i en Filosofia i Lletres, es doctorà en filologia catalana per la Universitat de Barcelona.

Es autor d'una extensa obra poètica, narrativa i teatral, en què destaca la seva sensibilitat en l'ús de la llengua literària i una vocació didàctica en el seu tractament, així com una profunda preocupació per la forma en què l'home esmerça la pròpia vida. Són representatius en aquest sentit els llibres de poemes *El dolor de cada dia*, *Terra negra* i *el Fill pròdig*; les novel·les *Visca la revolució* i *Dido i Eneas*; i les obres teatrals *Oratori per un home sobre la terra*, *Manicomí d'estiu* i *la Felicitat de comprar i vendre*.

Va obtenir nombrosos premis com el Mossèn Alcover de poesia (*Sonets a Eurídica*), el Ciutat de Palma (*Dos viatges per mar*), el Víctor Català de contes (*Les quatre llunes*).

També va publicar un *Recull de llegendes*, *Tres suites de luxe*, *Llorenç Villalonga i la seva obra*, *Síntesi de la literatura catalana*, i darrerament estava treballant en una magna traducció de l'obra de Proust *A la recerca del temps perdut*, que ha deixat inconclusa i que acabarà la seva companya Maria Aurèlia Campmany.

L'any 1978 va tenir la gentilesa d'enviar-nos un petit estudi sobre *Classes socials i llenguatge* que publicarem entre els mesos de maig a desembre d'aquell mateix any, juntament amb altres revistes de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, i del qual avui en reproduïrem un petit fragment en record seu.

La persistència d'un fort classisme ancestral, a Mallorca, tant a Ciutat com a la part forana, però més aguditzat entre ciutadans, la mala intel·ligència i consegüent interpretació d'aquest classisme, tant per mallorquins com per externs, i la confusió creixent a l'entorn d'aquest problema, em va fer emprendre, fa anys, una mica d'estudi sobre les nostres classes socials. Una avançada d'aquestes recerques i reflexions va aparèixer, en forma d'articles, a un diari en anglès que sortia a Ciutat la passada dècada; però com que traduïen els meus escrits, la fidelitat a l'original en sortia tan mal parada que ho vaig deixar anar. Més tard, cap al 68 o el 69, una editorial barcelonina de prestigi em va contractar el meu treball. Volien, però, que fos un treball d'alta Sociologia: un sociòleg de renom m'havia d'assessorar i encara havia de revisar la meua feina i atorgar-li el seu vist-i-plau. D'altra banda, calia que el meu plantejament i les meves conclusions responguessin als esquemes i a les exigències en la matèria de l'escola marxista. No cal dir que també vaig abandonar.

Ara m'acullen, i ho agraeix, les columnes de la premsa local de Mallorca. Es probable que, finalment, la meua tasca hagi trobat el lloc adequat. No he pretès mai fer un estudi profund i aconplir de Sociologia ni de Lingüística. Només volia entretenir la voga, donar compte d'unes coses que han passat per davant els meus ulls, sobre les quals m'he aturat a reflexionar, per allò d'explicar-les-me i treure'n unes conclusions. Escric per aquella gent que sàpiga entretenir-se amb els nostres vells costums, siguin de virtut i siguin de vici, amb les actituds i les resolucions que, per bé o per mal, fan de nosaltres qui som: de la mateixa manera que, a la taula familiar la conversa gira a l'entorn d'amistats i parentel·la, de cases i llinatges antics, il·lustres o humils, que, de molts d'anys ençà, fan el nostre món i li donen un sentit. Si, te tot això, en surt una mica d'amenitat i el lector troba entreteniment en els meus escrits, em do-

naré per ben pagat.

"A Ciutat hi ha botifarres" -assegura una dita, no sé si gaire antiga- "mossons i xuetes", i continua encara amb un final que ara no és del cas. D'aquests tres estaments anomenats, el que ha tengut més abundosa literatura és el dels xuetes, òbviament: és el que ha sofert de ple i fins a extremitats inhumanes les conseqüències de l'estratificació social, perquè el problema dels descendents de jueus conversos, a Mallorca, és un problema social, d'origen religiós, però no racial a la manera de Centroeuropa. Quant als altres estaments cal reconèixer que els mossons han tengut més bona literatura que els aristòcrates: aquells han estat matèria de la literatura costumista; aquests de la fulletinesca. No crec que sigui dubtós que, entre *Jorge Aguiló y los Misterios de Palma* de don Eduardo Infante, *Los muertos mandan*, de Blasco Ibáñez i *Las horas contadas*, de Carmen de Icaza, per una banda, i els escrits de Pere d'A. Penya, de Bartomeu Ferrà, de Miquel dels S. Oliver i de Gabriel Maura per l'altra, hi ha una gran diferència a favor d'aquests últims.

Diferència de qualitat literària, però també diferència de valor testimonial. Per aquesta part haurem de citar l'obra, tan atenta sempre a la condició de senyors, de Llorenç Villalonga, d'una qualitat literària fora de dubte, però d'un valor testimonial nul. Si alguns dels personatges de Villalonga tenen una autenticitat, és, si de cas, com a mites, que la tenen, no com a realitat, i això no és cosa que afecti la virtut de la versemblança literària, tal com l'exigeix la bona escola. Però la distribució de prestigis que Villalonga ordena dins les seves novel·les i aquella creació del món quasi feudal de *Beam*, encastellat a unes primeres terres muntanyenques, com a una novel·la de Sir Walter Scott, és la pura fantasia.

Per ventura un dels encants de les novel·les de Villalonga és aquesta distància que l'allunya del món que descriu. A la primera edició de *L'hereva de donya Obdúlia* (juliol 1964), el títol és així, amb donya. A la segona edició (abril 1970), ja apareix rectificat en *dona*. Cit dues edicions de la mateixa editorial. Entre l'una i l'altra, hi ha, però, l'edició de les

(Continua a la pàg. següent)

(Ve de la pàg. anterior)

obres completes (setembre 1966), on el tractament és invariablement *dona*. La revisió lingüística d'aquest volum d'obres completes la va dur a terme en Josep A. Grimalt, i *dona* és la forma establerta per la Normativa. Els qui coneixen Villalonga anc que sigui per les seves novel·les, podem saber que entre la Normativa i el parlar senyor, Villalonga s'inclinà sempre per aquest. I és el cas que la forma *dona*, a Mallorca, pertany al parlar senyor, i *donya* és una forma mossona.

Amb *dona/donya*, Normativa i parlar senyor coincideixen, i Villalonga adopta

la forma senyora i legal al llarg de tota la seva obra posterior. (Les excepcions que el lector atent pugui trobar a les edicions publicades després del 1966, tenen totes la seva explicació, que no don ara per no allargar, crec que innecessàriament, aquest escrit). Anomèn parlar senyor al propi de l'estament aristocràtic de Ciutat. Per determinar què és la Normativa de la Llengua i quins són els seus límits i les seves regles, no basta acudir al *Diccionari General de la Llengua Catalana*, vulgo Fabra: cal consultar el *Diccionari Català-Valencià-Balear* de mossèn Alcover i saber-lo interpretar. En el cas que ens ocupa, Fabra no recull *dona* com a tractament. Mn. Alco-

ver registra *donya* com a castellanisme. I és cosa sabuda que un tret del parlar mossó rebutjat vivament pels aristòcrates, és l'adopció de castellanismes. Dir *arbre* (pronunciat *arbre*, perquè en aquests grups triconsonàntics és regla que una de les consonants iguals es perdi: compareu *marbre* (pedra o peix), = *mabre* o bé *perdre*, pronunciat *perde*, dir, repetesc, *arbre*, però *s'arbol* quan és nadalenc o *rem*, però *ses uvas*, quan són les que se solen menjar el vespre de Cap d'Any; dir *es cubo de sa basura* per dir *es poal d'es fems* o *es desayuno* en lloc d'*es berenar*, etc. i molts d'etcèteres, és l'apoteosi de la mossoneria.

Espipellades

Dia 4 de desembre, santa Bàrbara, patrona d'es trons i llamps, a s'apartat de Precs i Preguntes d'es ple ordinari, n'Andreu de Ses Toltes va demanar explicacions a s'Equip de Govern sobre sa subvenció de 100.000 pts. que dia 2 de novembre havien concedit a un llorencí i tres externs per anar a Africa. En haver acabat es ple es qui firma aquesta pàgina els va informar que prest sortiria sa revista i que també en parlàvem a sa portada, a s'editorial i a una espipellada.

El sendemà vaig rebre una fotocòpia d'un escrit que es del PSOE i el CDS havien enviat an es secretari en es qual reconeixien que s'havien equivocat concedint sa subvenció i que la pagarien de sa seva pròpia butxaca en cobrar sa nòmina següent.

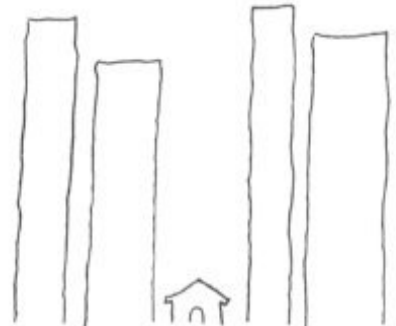
En primer lloc vull donar s'enhorabona a n'Ignasi perquè els ha convençut de que és de savis rectificar i aquesta vegada han quedat com uns senyors, però també trob que he d'exposar un dubte: ¿Què era lo que els va sebre més greu, haver comès una equivocació o que sa gent se'n temés? Si no se n'hagués parlat en es ple i a sa revista, ¿haguessin actuat de sa mateixa manera?

Així que ja ho sabeu. Si vos voleu estalviar quatre pessetes a s'hora d'enxufar ses aigües, en lloc de cases planta baixa heu de construir blocs de pisos, que es nostro Ajuntament fa comptes cobrar a tant es metro de solar. D'aquesta manera com més pisos tengui una casa més barat els sortirà, ja que se podran partir es cost entre tots.

¿I no hagués estat més just que cada habitatge pagàs lo mateix per sa connexió, en vista que tothom en treurà es mateix profit?

¿O és que hi ha interès en què es poble creixi per amunt?

Així com ho han fet n'hauran beneficiat uns pocs i hauran fotut sa majoria, però ja hi estam avesats i no mos ve gaire de nou.

Jo no sé si és que es batle se fia més de sa capacitat negociadora d'en Falera que no de sa de lo que queda de s'equip de govern, si s'estima més tenir-lo entretingut perquè no emprengi o que prepara futures coalicions, però lo cert és que li ha encarregat per decret que se'n cuidi de mirar de ginyar don Toni perquè li vengui o barati sa casa d'es carrer Major.

Voldria que en tregués un resultat més favorable p'es poble que quan no va voler comprar sa casa d'es meus padrins de sa plaça, que ocasions com aquesta només se'n presenta una cada cent anys.

Flor de Card

Aquestes persones -esper no deixar-me'n cap i si fos així deman disculpes- han estat les qui han fet possible que la revista arribàs al nº 200:

Pere Aguilera
Cosme Aguiló
Josep Alba
Elisabet Alemany
Margalida Alemany
Pere Amat
Gabriel Amengual
Pere Joan Amengual
Andreu Amer
Amnistia Internacional
AP
Antoni Artigues
Llorenç Artigues
Associació de Jubilats
Associació de Pares
Gabriel Barceló
Gabriel Bassa
Jaume Ballester
Joan Ballester
Margalida Bauçà
Tomàs Bauçà
Josep Bordoy
Xavier Bornàs
Francesca Bosch
Miquel Brunet
Vicenç Busquets
Antoni Cabrer
Antoni Caldentey
Guillem Caldentey
Joan Caldentey Galmés
Joan Caldentey Soler
Miquel Caldentey
Llorenç Capellà
Gabriel Cañellas
Hilari de Cara
Joan Carbó
CDS
J. M. Cerezo
Christian
Francesc Clapés
Consell Parroquial
Josep Maria Corrales
Josep Cortès
Miquel Angel Cortès
Rafel Crespí
Devil
Bartomeu Domenge
Jordi Domenge
Joan Domenge
Joan Domenge Riera
Joana Domenge
R. Draper
Rafel Duran

Bartomeu Estarelles
Aina Femenias
Guillem Femenias
Jaume Femenias
Llorenç Femenies
Bàrbara Ferrer
Jaume Ferrer
Joan Ferrer
Biel Florit
Sílvia Fornés
Felip Forteza
Antoni Font
Gabriel Frontera
Guillem Frontera
Alfred Fuster Arnau
Gaspar Fuster
Antoni Galmés
Antoni Galmés Riera
Jaume Galmés
Maria Galmés
Margalida Galmés
Mateu Galmés
Xisco Galmés
Antoni Garau
Antònia Garcia
Maties Garcies
Antoni Gelabert
Aina Genovart
Antoni Genovart
Joan Genovart
Joana Genovart
Pere-Gil
Joan Gili
Llorenç Ginard
Pere Ginerd
Antònia Girart
Mateu Girart
GOB
X. Gual
C. Horrach
Guillem Jaume
Margalida Jaume
Caterina Jofre
Joan Jofre
Biel Juan
Ramon Lladó
Joan Lladonet
Jaume Lliteres
Aina Maria Llodrà
Caterina Llodrà
Guillem Llodrà
Josep Maria Llompарт
Antoni llull
Pere Josep Llull
Miquel López Crespí
Nieves López
Antònia Magraner
Marian
A. Mayans

Antoni Massanet
Bartomeu Massanet
Lluís Massanet
Gabriel Massot i Muntaner
J. Massot
Pere Massutí
Bartomeu Matamalas
J. Mayol
Josep Melià
Antoni Melis
Antònia Melis
Gaspar Melis
Antoni Mesquida
Caterina Mesquida
Guillem Mesquida
Jerònia Mesquida
Pere Mesquida
Francesc de B. Moll
Maria Angels Montero
M.P.G.
Guillem Nadal Riera
Guillem Nadal Soler
Pere Nadal
Elisabet Nicolau
Joan Nicolau
Grup Nosaltres
Núria
Grup d'Objectors
OCB
Antoni Oliver
Pere Orpí
Ferrant de la Ossa
Bernat Parera
Bernat Pascual
Martí Pascual
Sebastià Pascual
Eduard Perales
Joan Perelló
Maria Pérez
PSM
PSOE
Climent Picornell
Tomeu Pistola
Sebastià Pomar
Maria Pons
Aina Pont
Antònia Pont
Guillem Pont Ballester
Guillem Pont Ordinas
Rafel Prohens
Norat Puerto
Mateu Puigròs
Guillem Quina
Antoni Quetglas
Carme Quetglas
D. Quetglas
Antoni Ramis
Joan Ramis
Llorenç Ramis

Joan Riera
Antoni Riera Fullana
Antoni Riera Melis
Josep Rigo
Sebastià Rigo
Antoni Riutort
Caterina Roig
Joan Roig
Magdalena Roig
Joan Rosselló
Maria Rosselló
Martí Rosselló
Miquel Rosselló
Ramon Rosselló
Aina Salas
Antònia Salas
Jaume Salas
Joan Antoni Salas
Maria Salas
Salvà
Maria Bel Sancho
Antoni Sansó
Jaume Santandreu
Joan Santandreu
Joana Santandreu
Pere Santandreu
Ursula Santandreu
Miquel Sbert
Miquel V. Sebastian
Josep Segura Salado
Antònia Servera
Santiago Sevillano
Aina Simonet
SMOE
Sol, i de dol
Angela Soler
Bartomeu Soler
Gaspar Soler
Guillem Soler
Joana Soler
Margalida Soler
Rafel Soler
Caterina Sureda
Jaume Sureda
Margalida Sureda
Miquel Sureda
Tateix
Antònia Tous
Francesc Tous
UM
Francesc Umbert
Joana Umbert
Rafel Umbert
Ignasi Umbert
Miquel Vaquer
Pere Vaquer
Jaume Vidal Alcover
Miquel Vives
Camarada Vladimir

Homes de terra

Primer m'ho contaren de paraula, i si només hagués estat així, gairebé no li hauria donat importància. Però quan s'esdevé que ja ho trobes escrit, aleshores els fets prenen un altre camí, es matisen per a fer-se verídics, i a la vegada creïbles.

Solien situar-m'ho en temps del Bon Jesús, "quan el Bon Jesús anava pel món", però si no ens enganen, si la història que sabem ens diu ver, no era tan enrere. Ara bé, dos mil anys d'història no és molta d'història, baldament sia més del doble que la vida del meu país.

El text que vaig conèixer, i que em confirma la llegenda popular, el podrieu trobar a les llibreries, però no convé que en sapiguen el títol. Revela la màgia de la nostra cultura, l'encís amagat de la por. També -no us vull deixar en ànsia-mostra l'agraïment resignat i senzill del nostre poble.

Però per no allargar-me massa, convé que us reiati, ben aviat, allò que ens uneix ara aquí.

Tot va ocórrer l'any 1615, segurament d'hivern, quan tothom tenia enceses les xemeneies, i ben asseguts, aprenien a tocar les castanyetes. Puc sentir encara l'oloreta de torrat (per ventura només menjaven xulla), o el silenci cansat dels grans en començar la becadeta.

Ella era d'una vila qualsevol d'aquesta illa, i del seu marit no se'ns diu res. Puc suposar, així mateix, que l'home passà desapercebut tota la seva vida: una d'aquelles existències que no fan ni desfan. Tots dos vivien (aquest verb, al s. XVII, significava tenir casetó propi) contents.

La madona cuinava i es debatia a un

racó perquè d'entre totes les dissorts individuals del món (la pesta, la fam, la dolentia), ella havia hagut d'esser eixorca.

L'home feinejava a foravila, de sortida de sol i fins que es ponía. I poca cosa més, per ventura fumava cigarrets de pota (no m'atrevesc a assegurar si ja els coneixien o si bé els han sabut sempre).

Em van dir que per intercessió divina (quin déu afavoria homes de terra?), i per esser la dona de bon cor o de mans feixugues i obertes, quedà la muller en estat de bona esperança.

L'home obrí els ulls: que hi estava, de satisfet; obrí els ulls i les ungles negres es feren més gruixades i s'allargaren: s'hauria d'aferrar ben fort a la roca on sembrava sa suor.

I l'infant arribava, i tota la casa brogia, i la llar de foc espirejava sump-

tuosa, de saber que compareixia un espectador nou.

I narra la història que "*parí la pobra dona un tros de carn sens figura, ni forma de criatura humana*".

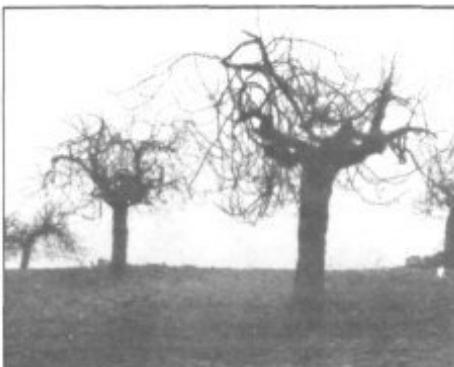
-Quin càstig he comès? ¿Quines imperdonables faltes em delaten?- demanava la mare, i sense alè cobria amb un drap el tros de carn. De la cara transbalsada, pel cansament, rajaven gotes d'amargor, sortien no sé d'on, de la pedra dels ulls per ventura, com si fos aigua que brolla de la font muntanyenca.

I amb aquelles mans, mans de terra, bressolava la naixença.

-Quin càstig he comès?, ¿quines imperdonables faltes em delaten?, ¿per què m'ho donau, si no puc besar-lo ni engronsar-lo?, ¿per què em feis patir, si no hi podem trobar consol?- tornava preguntar la mare.

Aquí no podem endevinar ben bé què va succeir: si bé la mare, amb la tendresa, transformà la criatura en figura humana (devia esser un petit príncep fadat); o qui sap si fou la divinitat, que escoltava en el seu tron d'or, que es penedí del càstig imposat (devia esser supèrbia allò que impulsà la dona a sollicitar un fill) i va redimir l'infant innocent. Llegenda i escrit coincideixen en l'acabatall de conte meravellós. Però haurem d'esser nosaltres, perquè no se'ns ho explicita, que haurem de veure que els homes de terra és terra que han de menjar, i de la terra han de sortir els seus somnis.

Pere J. Santandreu Brunet
Desembre 1990

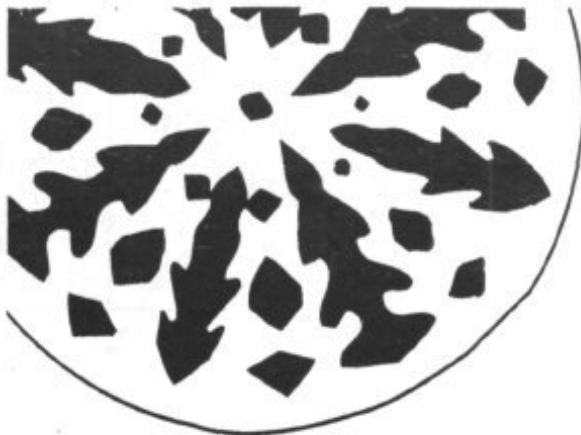

I ARA, A MÉS...

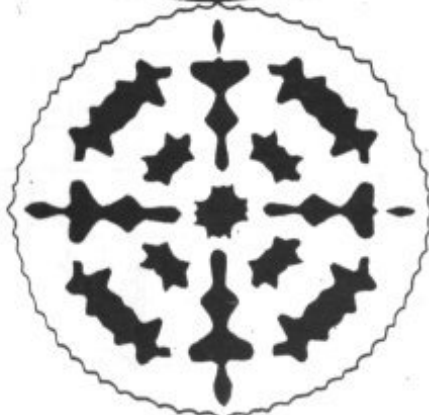
PIZZERIA

AMB UN AUTÈNTIC FORN DE LLENYA!

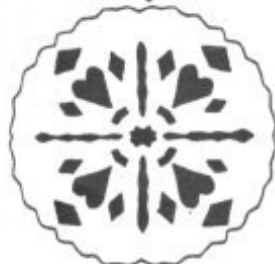
Carrer d'en Sureda, 1 * Tel. 570624
PORT DE MANACOR

BON NADAL I
BONES FESTES !

*Que la pau i l'alegria
omplin els vostres cors i
que l'any 1991 ens dugui
la prosperitat i el
benestar que mereix la
nostra Comunitat
Autònoma.*

MOLTS D'ANYS !

GOVERN BALEAR

Temperatures màxima mitja i mínima mitja durant el mes de gener de 1990

	Màxima	Mínima
Sant Llorenç	15.6	3.3
Lluc	11.8	-0.6
Portopí	15.6	8.3
Far de Sòller	13.6	10
Son Vidal	11.3	1.9
Aeroport	16.3	1.9
Llucmajor	11.6	6.3
Campos (GESA)	16.1	2.5
Ses Salines	16.5	1.5
Felanitx	15.2	6.2
Manacor	14.9	2.9
Inca	14.6	2.9
Port de Pollença	16.1	6.4

Cançons de Nadal

A Nadal, metles torrades i qualque glopet de vi; això és que m'alegra a mi, però ve clares vegades.

Alegra't, panxeta, que Nadal ja ve; menjarem carneta i arrosset també.

Maria rentava, Josep estenia, i Jesús plorava de set que tenia.

Quatre metles fan un quern. Mirau si jo sé comptar! Ell me podrien llogar per pastoret de Betlem!

Què direm de Sant Marçal assegut a sa cadira? Que és de bona una gallina ben cuiteta i ben rostida per ses festes de Nadal!

Ses matines de Nadal se comencen a acostar; el sen Teco comprarà, de xigarros, mig real, perquè guanya bon jornal i li comporta es fumar.

Dormiu, munyonet, dormiu; dormiu si teniu soneta; dormiu, perla garrideta que tot lo món embelliu.

La Costa Llorencina present a la Fira turística de Leipzig

La Delegació de Turisme de l'Ajuntament de Sant Llorenç i alguns membres de l'Associació Hotelera de Cala Millor feren promoció de les nostres zones turístiques a la Fira de Leipzig.

Del dia 7 fins a l'11 d'aquest mes de desembre va tenir lloc a la ciutat de Leipzig, a l'antiga República Democràtica Alemanya, més coneguda per l'Alemanya comunista, la fira turística que duu el nom de la ciutat que l'acull, Leipzig, ciutat que amb els seus quasi 600.000 habitants és una de les més importants de l'ex-Alemanya de l'Est. Va ésser precisament en aquesta ciutat on va començar el procés d'esbucament del sistema comunista a l'est de l'Alemanya.

La ciutat de Leipzig és bressol de grans personatges de la cultura, la política i les ciències; té bells edificis públics com l'Ajuntament, l'estació -una de les més grans d'Europa-, esglésies com la de Sant Nicolau i Sant Tomàs... També té universitat des de començaments del segle XV.

Leipzig va ésser fortament castigada pels bombarders durant la segona Guerra Mundial, sofrint greus mals la seva biblioteca -una de les més importants d'Alemanya- així com altres edificis també prou importants. Important és també la variada indústria, en la qual cal destacar la textil i la química. Leipzig està catalogada com a *ciutat de fires*.

Des d'aquest darrer contexte hi ha que considerar la seva fira turística; fins fa un any estava supeditada a les representacions dels països de l'Est, essent aquest el primer any en què hi assisteixen representacions de països occidentals. Molts d'ells hi han acudit per explorar les possibilitats turístiques d'aquest nou mercat. D'entre elles cal destacar la representació italiana, que com a quasi totes les fires sol ésser important.

Turespanya hi va ésser, també, disposant d'un *stand* que va ser compartit amb representacions de Canàries, Andalusia, Catalunya i Balears. La representació balear estava formada per la Conselleria de Turisme i nosaltres, per tant, la nostra zona va ésser l'única formalment representada en aquesta fira, tal com ja ho havia estat a la de Frankfurt. Les quatre grans maletes plenes de fulls de promoció varen ésser insuficients. L'interès per conèixer la nostra illa i la demanda de prospectes i llistes de

preus va ésser, per ventura, el que més ens va cridar l'atenció, prova de les ganes de conèixer uns països que fins ara no havien pogut visitar. Pens que va ésser un encert anar a aquesta fira, perquè això és un mercat nou, que està aquí i que en un parell d'anys serà tan important com ara ho poden ésser Suècia, Dinamarca o Holanda.

Pensem que l'Alemanya occidental es bolcarà econòmicament damunt la nova Alemanya i que en uns pocs anys constituirà un dels mercats turístics millors del món. El fet d'haver-hi estat des del començament ens pot donar un cert avantatge, que ja se sap que *qui pega primer pega dos pics*. Cala Millor, la Costa Llorencina hi han volgut ésser, l'Associació Hotelera de la Badia de Cala Millor i la Delegació de Turisme de l'Ajuntament de Sant Llorenç, conjuntament van estar en primera línia, tal com ha d'ésser, intentant conquerir nous mercats, perquè aquesta indústria nascuda fa poc menys de trenta anys pugui seguir creant riquesa al conjunt dels ciutadans que directa o indirectament viuen del turisme. Aquest ha estat el nostre objectiu, perquè una cosa és clara: asseguts al sofà mirant la televisió veig molt difícil el mantenir l'ocupació suficient perquè els nostres hotels sien rendibles. No oblidem que hi ha altres destins turístics que empenyen molt fort intentant desbancar Mallorca en general i Cala Millor o Sa Coma en particular del lloc de privilegi que, quant a acceptació, tenim dins el mercat turístic europeu.

Per tant cal no deixar de banda l'aspecte de la promoció turística. És molt important que aquesta feina que s'ha fet enguany tenguí continuïtat i confiïem en què sia així, perquè, si no et veuen, aviat no se'n recorden que hi ets. És important que les nostres zones turístiques estiguin presents a tots els fòrums turístics i perquè així ho creïem ja estam preparant la programació per l'any que ve.

Ja, per finalitzar, dir que l'organització de l'assistència a aquesta fira ha estat a càrrec d'Antoni Roig Marimon i Gabriel Tous per part de l'Associació, i d'Ignasi Umbert, delegat de Turisme, per part de l'Ajuntament de Sant Llorenç, els quals, conjuntament amb altres persones, han fet possible que Cala Millor i la Costa Llorencina sien conegudes a un altre indret d'Europa i que s'hagin convertit en una opció més a l'hora de decidir el lloc de les seves vacances.

Ignasi Umbert i Roig
Delegat Municipal de Turisme

Seccions fixes

AGRICULTURA BIOLÒGICA 69, 99, 127, 147, 243	Núria		
ARQUEOLOGIA	F. Arnau		
Na Gatera	16, 30		
Plats medievals	78		
S'illot, parc arqueològic	88		
Sa Pedrera de Sa Punta	108		
Terra sigilata	132		
Poblat de S'illot	166		
BATEC 6, 34, 52, 74, 90, 118, 160, 184, 202, 230	Cortès		
EL COMIC	Umbert		
El metge	19		
Varis	142		
COSTA LLORENCINA	Umbert		
O.M.I.T.	54		
Pla d'ordenació	117		
Bandera Blava	156		
Fira de Frankfurt	207		
Fira de Leipzig	239		
CRONICA INFORMAL 32, 70, 138, 158, 182, 224	Cortès		
DEMOGRAFIA 13, 33, 57, 75, 91, 126, 146, 170, 190, 214, 242	Galmés		
EDITORIAL			
La platja de Sa Coma	2		
Crisi municipal	22		
Impasse	42		
Zones verdes	66		
Obres al carrer	86		
Normes Subsidiàries	106		
Parc	130		
La reforma sanitària	150		
Via pública	174		
Obres públiques/Viatge a Africa	194		
ESPIPELLADES 3, 23, 43, 67, 101, 125, 140, 165, 175, 204, 234	Cortès		
GENT DE LA NOSTRA GENT	Pont		
L'amo en Toni Fai	4		
Don Jordi i Donya Bàrbara	26		
Es metge Ramis	44		
En Sebastià Lluïll	68		
En Nadal Caldentey "Pinxo"	107		
En Francesc Clapés	131		
HISTORIA	Roselló		
Notes sobre Cabrera	9, 29, 49, 73, 93, 113, 137		
Notes sobre Sant Llorenç	137		
L'emperador Carles	157, 181, 201, 227		
PORTADES			
El taulado		Cortès	1
Rua		Cortès	21
Crisi municipal		Cortès	41
Un dubte de 5 milions		Cortès	65
Obres públiques		Cortès	85
Els germans Marx a La Sala		Cortès	105
Parc, sí; pàrquing, no		Cortès	129
P.A.C.		Nadal	149
Meliànix i Carbónix		Cortès	173
Viatge a Africa		Cortès	193
El número 200		Nadal	217
SANT LLORENÇ, AHIR		Pont	
Mimoses			20
El pont del Camp Rodó			40
Els cinc llorencins del Cardassar			64
L'excursió familiar a S'illot			84
Cala Millor, 1965			104
Estiu			128
Rojos			148
L'empedrat			172
Aquella vella escola			192
La Banda			216
Flor de Card, 200 números			244
SI LLEU...		Galmés	
			18, 38, 62, 82, 100, 126, 146, 170, 190, 214, 242
TAL DIA COM AVUI		Cortès	
			7, 51, 81, 103, 119, 143, 164, 189, 203, 243
EL TEMPS		Umbert	
			12, 36, 58, 80, 102, 124, 144, 168, 188, 206, 238
Resum del 89			10
Les previsions meteorològiques			59
Per què plou?			80
La inestabilitat atmosfèrica			102
S'Embat			124
La gota freda			145
El front fred			168
El front calent			188
Curiositats			206
Una de temperatures			238
TERTULIES		Salas	
La L.O.G.S.E.			76
El Turisme			94
El futbol			114
La música			134
La reforma sanitària			152
El camp en crisi			176
L'Església			196
La columbòfila			220

Articles

A			
Aclariment a Pep Cortès	Tous	225	
Adults, Pla de comptabilitat per a	Sureda	199	
Ajuntament	Cortès	50	
Alfabetització, Pla d'	Sureda	180	
Ametles	M/Sucre	227	
Amnesty International		61	
Assaig d'Hac	A. Maria	55	
C			
Cala Bona o Cala Ciment?	GOB	189	
Cala Moreia o S'Illot?	Varis	183	
Canal 9	Volter	123	
Canvi, Es veu	Genovart	60	
Celaya, Gabriel (Poesia)		39	
Centenari de Sant Llorenç (llibre)	Cortès	14	
El col·laboradors	Cortès	235	
Conte de cada dia, El	Santandreu	180	
Crisi municipal (entrevistes als polítics)	Cortès	120	
D			
Dagnino (exposició)	Sansó	72	
Darrers dies	Cortès	24	
Darrers dies	Clapés	28	
De cap a cap d'any	Cortès	243	
Desiderata	Cortès	127	
E			
Enhorabona	Sol...	229	
Escola (eleccions al Consell Escolar)	Cortès	205	
Església (acords)	C. Parroquial	56	
Estel, El meu (conte)	M.A.G.	215	
F			
Fans Tsjnvali	Domenge	141	
Ficció absoluta	Santandreu	164	
G			
Gratitud	Clapés	98	
H			
Homes de terra	Santandreu	236	
L			
Llengua (àmbit del català)	Coromines	191	
Llengua, Normalització de la (carta)	Varis	8	
Llengua, Normalització de la (instància)	Varis	179	
Llibre, Setmana del	SMOE	79	
Llibre, Setmana del	Varis	92	
M			
Mòbil (et), El	M.A.C.	179	
Museu se'n va?, El nostre	Pont	186	
N			
Nadal, Per a	Santandreu	200	
Normes Subsidiàries	Cortès	110	
P			
P.S.M. (ajuda econòmica)	Sansó	47	
Palma, L'obra de			Cortès 171
Parres i carrers			Clapés 187
Pintura, Certamen de Son Carrió			Sansó 97
Plats dolços			Sol, i de dol 205
Platja de Sa Coma (concessió)			Sansó 51
Platja de Sa Coma (carta)			Sansó 81
Poesia brevis			Galmés 223
Q			
Els quatre clotets			Pont 219
R			
Ramis, Joan (anàlisi de l'obra)			Domenge 128
Ramis, Joan (exposició)			55
Ramis, Joan (carta)			Clapés 87
Reforma Sanitària	De conya		Pont 87
	Manifest		Entitats locals 167
	Estudi		Cortès/Mesquid 208
	El perill		Pont 212
Reprobació, Moció de			PSM 151
Sa Revista			Sansó 223
Roda de premsa de l'oposició			Cortès 37
S			
S.M.O.E.			200
Sabater, Gaspar (exposició)			Melià 98
Sansó, Antoni (entrevista)			Cortès 48
Soler, Gaspar (necrològica)			Cortès 46
			López Crespi 46
			Bosch 47
T			
Teco, El rector (diari)			Cortès 162
Tous, En desacord amb Antònia			Cortès 195
V			
Salustià Vicedo			Sim/Um 232
Jaume Vidal i Alcover			Cortès 233
X			
Xafarderies polítiques			Cortès 143

Josep Cortès i Maria Galmés

Volem demanar disculpes pel retràs amb què ha sortit aquest mes Flor de Card, però diverses malalties familiars han impedit que la poguéssim dur a la impremta amb la regularitat habitual, és a dir, el darrer dissabte de cada mes.

Esperem que prest recuperem la normalitat.

MOTS CREUATS

Horizontals. 1.-Pertanyent o relatiu a les plantes. Senyal visible sobre una cosa, degut a la presència d'una substància estranya o diversa del color general de l'objecte. 2.-Gerundi del verb anar. Lloc plantat d'oliveres. 3.-Una de les grans venes per les quals la sang torna a l'aurícula dreta del cor. Posar amb la cara girada a la d'un altre. 4.-Foguera que serveix de senyal. Símbol de l'alumini. Cinquanta. 5.-Al rev., primera persona del present d'indicatiu del verb contar. Part inferior i carnosa de l'orella externa. 6.-Lligar. Pertanyent o relatiu al ritu. 7.-Terminació verbal. Acte d'adessar. Encès d'ira. 8.-Símbol del fòsfor. Composició poètica del gènere líric que sol dividir-se en estrofes o parts iguals. Mil. Consonant. Suc de raïms fermentat. 9.-Xoc amb penetració, i senyal que deixa. Sensació produïda en l'òrgan de l'olfacte per les emanacions de certs cossos. 10.-Objecte de forma cúbica en general. Terminació verbal. Símbol de l'oxigen. Final de partir. 11.-Nom de lletra. Cent. Animal vertebrat ovípar, cobert de plomes, amb dos peus i amb els membres anteriors aptes per a volar. Cobrir d'una capa o fulla d'or. 12.-Nota musical. Cinquanta. Gos. La part del cos compresa entra el genoll i el peu.

Verticals. 1.-Femella adulta de l'espècie bovina. Matar a pedrades. 2.-Posar alt el mèrit d'algú. Part terminal del braç, dividida en dits per a la prensió i sosteniment d'objectes. La segona. 3.-Nom de diferents ocells palmípedes pertanyents al gèn. "Larus", d'ales llargues, generalment blancs amb les parts superiors cendroses. Al rev., porció de làmina o altre document de crèdit, que es talla a una data determinada per a cobrar els interessos vençuts. 4.-Dona inflamada d'amor, d'una altra persona. Un

romà. 5.-Dues de ben iguals. El principi d'acció. Regió europea, situada entre el Danubi i el Dniéster, al nord de la península Balcànica, i que fou conquistada per Trajà i convertida en província romànica. 6.-La primera. Terminació verbal. Nota musical. Joc de cartes. 7.-Afinació a les coses locals. Nom de lletra. 8.-Nota musical. Al rev., cadascuna de les escales musicals que es formen partint d'una nota inicial diferent, la qual determina la distribució dels intervals majors i menors. Iacisum aton. 9.-Barreta de metall retorçada en espiral i acabada en punta, que serveix per a treure taps del coll de l'ampolla. Mascle de l'oca. 10.-Estimar o calcular la vàlua d'una cosa. Moneda italiana. 11.-Que inspira gran afecte o estimació. Gran quantitat de llavor. 12.-Terminació verbal. Cinquanta. Nom d'una antiga ciutat de Fenícia. Déu egipci.

SOLUCIONS

Horizontals. 1.-Vegetal/Taca. 2.-Anant-Oliver. 3.-Cava/Acarar/ 4.-Alimara/Al/L. 5.-/Tronc/Lòbul/ 6.-Liar/Ritual/ 7.-Ar/Ades/Irat. 8.-P/Oda/M/X/Vi. 9.-Impacte/Olor. 10.-Dau/Ir/O/Ir. 11.-A/C/Au/Dorar. 12.-Re/L/Ca/Cama. **Verticals.** 1.-Vaca/Lapidar/. 2.-Enaltir/Ma/E. 3.-Gavina/Opuc. 4.-Enamorada/L. 5.-TT/Ac/Dacia/ 6.-A/Ar/Re/Truc. 7.-Localisme/A. 9.-Tirabuixu/Oc. 10.-Avaluar/Lira. 11.-Car/Llavoram. 12.-Ar/L/Tir/Ra.

BROU DE LLETRES

E S P L E N D O R B C V
S K J V I H G P F O D A
Y L M X A I D U B I E N
U O P E A N S L T C L I
F Q N X Z K E E O N T T
E R S I J D R N M E E A
R T F H A P I C A T S T
A E G N L A A I S S P E
B D I A M S C A E O O S
C A N S M U F T R L T C
P R O E B T B D A C M R
S T N E M I N A V N E B
C T R N C A T A N T O N

Au, a veure si us baixen els fums i sou capaços de trobar deu sinònims de la paraula *ostentació*. (Tapau la solució)

Sol: Esplendor, luxe, opulència, fast, fums, estufera, vanitat, envaniment, bledria i ostenció.

Demografia

NAIXAMENTS

Na Lúdia Seguí Torres, filla d'en Rafel i na Francesca, neix a Sa Coma dia 13. Salut!

N'Antoni Estela Vives, fill d'Antoni i Caterina, neix a Sant Llorenç el dia de Sant Esteva. Enhorabona!

NOCES

En Pedro Villar de la Ducña i na Carmen Almiron Laredo es casaren dia primer a Sant Llorenç Enhorabona!

En Joan Martí Sansó i na Maria Montserrat Pastor Luengo es casaren a Sant Llorenç dia 22. Salut!

En Juan Pedro de la Cruz Calvache Garrido i na Maria Cristina Aguilar Torres feren l'esclafit a Sant Llorenç el dia 29. Salut!

DEFUNCIONS

Dia 29 de novembre morí a Sant Llorenç en Jaume Femenias Salas, casat. Tenia 57 anys. Al Cel sia.

En Gabriel Riera Domenge, casat, morí a Sant Llorenç el dia 2 de desembre. Tenia 81 anys. Que el vegem en el Cel.

El dia 22 mor a Sa Coma na Joana Duran Gomila, viuda. Tenia 94 anys. Descansi en pau.

MOVIMENT DEMOGRAFIC

Durant l'any 1990 el moviment demogràfic de Sant Llorenç ha estat el següent:

S'han celebrat 12 matrimonis civils i 9 de canònigs -4 a Sant Llorenç i 5 a Son Carrió-.

Hi ha hagut 34 naixaments i 43 defuncions.

Moren de fam

Fins fa molt poc cada casa, cada grup social s'abastia ell sol de gran part dels productes que necessitava. Les coses externes eren un luxe reservat a uns grups concrets, o a certes ocasions excepcionals. Els homes en unes funcions, les dones en unes altres, coneixien i transformaven ells mateixos gran part dels articles que necessitaven. Ara la vida és més complexa i ens hem avesat a anar als comerços a cercar el que necessitam, a dependre al màxim d'uns serveis de manteniment o de renovació, a que ens donin les coses fetes, privilegi que era d'uns pocs *afortunats*. Tenir i obtenir són els nostres motors, i això suposa una falta de comunicació amb el nostre propi entorn.

Amb tots els avantatges que suposa obrir una llauna de la fruita més tropical, posar la clau al contacte d'un vehicle, omplir l'aire de música gràcies a sofisticats sistemes electrònics (posin exemples), el fet de menjar una patata que un mateix ha cultivat, de posar-se un vestit que un mateix ha tallat i cosit, omplir l'aire amb la pròpia veu té una qualitat creativa que es perd amb les coses *de prestado*.

Amb aquest costum que, sense parar compte, hem anat prenent de posseir passivament, al final de la jornada, quan ja estam cansats, obrim el diari, posam la tele i anem adquirint passivament idees prefabricades que després feim nostres i amollant sense adonar-nos de que no sabem d'on han sortit.

Hi ha una idea d'aquestes que volen pels aires de la nostra societat que ens diu que l'agricultura moderna ha de salvar el món de la seva fam. Ho sabem i no ho dubtam. Es tan lògic, tan evident que tots ho sabem. Però d'on ve aquesta idea? Per què ho sabem amb tanta seguretat? En què ens basam per veure-ho tan clar? Si començam a interessar-nos pel tema, si començam a llegir al respecte ens trobam, per una banda, amb l'afirmació repetida d'aquesta idea, i per l'altra amb uns fets que ens diuen tot el contrari.

La revolució verda havia de salvar la humanitat de la fam. Noves llavors, deien, produiran unes collites tan grans que el tercer món podrà alimentar tots els seus fills. Només falta concretar un petit detall: el dia en què això es produirà. Avui l'agricultura extensiva és causa

de fam i de desertització. Les tècniques imposades per interessos estranys als de les àrees on s'apliquen redueixen a la misèria els habitants d'aquests països que coneixem com a *tercer món*. Això és un fet que s'està produint avui mateix. Les mesures de protecció dels consumidors i del medi ambient en el primer món han fet que les companyies exportassin a països més infedensos els problemes de contaminació i de domini del mercat. La revolució verda, que ja fa més de cent anys que havia de solucionar els problemes de la fam, no tan sols no ho ha aconseguit, sinó que s'ha convertit en un gegant terrorífic, devorador de terres, devorador de tot el que es posa en el seu camí, fins i tot de la dignitat humana.

Trencapinyons

Tal dia com avui

ARA FA 10 ANYS

* Que, a Santiago de Xile, va morir Jaume Llinas, *Es Moleter*.

ARA FA 5 ANYS

* Que rebaixaren el sou de batle a en Bartomeu Brunet perquè trobaven que no hi dedicava el temps que tocava.

* Que els nacionalistes d'esquerres agafaren el maneix de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca.

Viajes
ULTRAMILLOR
AGENCIA DE VIAJES GRUPO A TITULO 999

C/. Sol, 19 - Tel 58 57 20
CALA MILLOR (Mallorca)

De cap a cap d'any

GENER

* Esbuquen el taulado. Pocs dies després cau la casa de ca don Toni de Sa Caixa.

FEBRER

* Concedeixen l'explotació de la platja de Sa Coma a Jaume Moll.
* Crisi dins el CDS local. Fins i tot es parla d'una moció de censura.
* Rafel Duran estrena *Assaig d'Hac* a Manacor.

MARÇ

* Es jubila don Joan Ramis, el metge.
* Mor en Gaspar Soler "*Nito*".
* S'inaugura l'escola de Sa Coma.
* S'eixampla i s'alça el pont de vora ca n'Agustí.

ABRIL

* Mor en Pere Jaume "*Comís*", que havia estat batle de Sant Llorenç.

MAIG

* En Mateu Galmés presenta un video sobre Mallorca.
* El Partit Popular inaugura un nou local en el poble.

JUNY

* Mor en Nadal Caldentey "*Pinxo*".
* Contruïxen un pont a S'Illot per retornar-li l'antiga fesomia.

AGOST

* S'inauguren les noves casetes del camp de futbol.

SETEMBRE

* El poble s'alça protestant contra l'entrada en funcionament del P.A.C. a Son Servera. Hi ha explicacions, tertúlies, plens, pintades, renou...
* S'obri al trànsit el pont de l'estació, un any després del seu esbucament.

NOVEMBRE

* Comencen els cursos d'adults que organitza el I.N.E.M., el M.E.C. i l'Ajuntament.
* S'estrena un nou himne a Sant Llorenç, original de Francesc Sapiña.
* Se celebren eleccions al Consell Escolar.
* Hi torna haver torrentada, però el torrent no es desborda.

Flor de Card 200 números

Sembla que era ahir, i ja fa dos-cents números que va néixer "Flor de Card" a imatge de la revista "Jovent" que aleshores s'editava a S'Alqueria Blanca.

Sembla que era ahir, i ja fa aprop de dos-cents números que, potser gràcies a l'experiència de Flor de Card, els seus col·laboradors possibilitarien el neixement de "Vora Mar" a Pequera i de l'efímera "...Y" a Son Macià.

Sembla que era ahir, i... moltes vegades m'he demanat el per què?

Potser havien arribat a la vila esquits d'aquella convulsió que representà la dècada dels seixanta: turisme, beatles, revoltes estudiantils pertot arreu... però en tot cas arribaren els mateixos que a les altres viles mallorquines.

Potser s'olorava un cert canvi social. Potser la primera generació d'estudiants, com a grup, havia de deixar la seva empremta. Potser...

En tot cas, ¿per què esclatà a Sant Llorenç abans que a altres indrets?. (per què, a dir ver, a l'any 72, a nivell de revista pobra -és a dir amb multicopista i amb més coratge que no medis- hi havia si fa no fa, *Es Castellet* de Bunyola, la de Sant Joan i la nostra).

Potser tant el Club Card, com les seves branques -com es ara la revista-, són la resultant d'una necessitat vital d'un grup de joves en expressar el seu inconformisme. El món local que ens havia tocat viure no ens agradava, i necessitàvem dir-ho, i necessitàvem demostrar-ho. Necessitàvem treure allò que portàvem dedins, talment com el grans que apareixien a la cara.

No ens conformàvem amb el marge de llibertat que ens donaven els majors, no ens conformàvem amb el recolzament que ens donaven les autoritats locals -polítiques, eclesiàstiques, els "dons"...- no ens conformàvem amb el benestar que ens donava la societat local: cinema dissabtes; missa, vermout, "Sa Caracola", i cinema el diumenges. Necessitàvem quelcom més, alguna cosa que ens omplís una mica.

I aquest inconformisme, resultà ésser un sentiment generalitzat perquè molts s'apuntaren a l'aventura. Potser aquest fou l'encert d'aquell grupet, la capacitat de convèncer i aglutinar una majoria

dels joves envers un activisme desinteressat a nivell personal.

Resultà ésser una bella aventura, font de múltiples experiències autoformatores per a tots aquells que hi posàrem les mans.

Però el neixement de Flor de Card pertany al Sant Llorenç d'ahir.

I amb això no vull dir que els joves d'avui siguin més conformistes que el que érem nosaltres, no; però el contexte és diferent.

La televisió ha robat espai de comunicació, el jovent sembla ésser menys idealista i més pragmàtic. Potser no assolixen el suficient grau d'avorriment que els faci esclatar, potser falta una "xispa", potser els concixaments fan que els joves siguin menys agosarats a l'hora d'investir... potser ja tenen "massa coses" muntades.

Certament, ja sigui per l'interiorisme del poder, ja sigui perquè mirar televisió porta al passivisme o bé per l'evolució del caràcter (?), avui resulta més difícil que el contexte afavoreixi el neixement d'aventures sanes, profundes i formatores com Flor de Card.

Guillem Pont

